

PROLETARIE

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljena spodaj na ovitku. Ako (416) je številka... tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosim, ponovite je takoj.

Registered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežel, združite se!"

Leto (Vol.) X.

Štev. (No.) 415.

Chicago, Ill., 24. avgusta (August) 1915.

Miličarski škandal.

Iz zanimive države v Coloradu prihaja vest o velikem škandalu, v katerega so zapleteni plemeniti gospodje, miličarski oficirji. Guvernerju Carlssonu se predlagajo razne tako teke, da se bo moralo po mnenju poklicanih strokovnjakov v njih bavit vojno sodišče. Za nas pa najbolj zanimivo to, da so očitki naperjeni na tistim častnikom, ki so igrali glavne vloge pri masakru in ludlovskemu masakru. Sedanje tožbe ne prihajajo od delavcev. Kar tožijo proletarci, vemo, kakšen je rezultat. Sedaj se oglašajo tovariši obdolženih, častniki in bivši častniki milice, ki so sestavili odbor članov. Obtožbe so naperjene proti najvišjim oficirjem, ne izvzemši generalnega adju-

Kar se očita tem odličnim gospodom, obsega lepe reči, namreč: Strahopetnost; ponašanje, ki škoduje dobremu glasu organizacije; poraba denarja vojnega departamenta; tatvina; pijanost v službi; zlostavljanje jetnikov; in tudi umor.

To je torej prav čeden seznam, ki lahko nekdo preseneti človeka, če gre za kavalirje.

Enega izmed častnikov tožijo, da si je pribral denar, ki je bil namenjen od vojnega departamenta za plačo in hrano moštva, ki je pred letoma v Coloradu Rifle Company služilo Camp Perry. Drugi očitki niso nič manj drvičiji. Oni, ki so sklenili vložiti te obtožbe, pravijo, da to edina pot, da se degenerirana coloradska milica reorganizira in očisti od elementov, ki delajo zramoto.

Če prihajajo take reči na dan, postaja tudi razumljivo, kako je bilo mogoče, kar se je zgodilo ob času coloradskega štrajka. Naj sodi o instituciji milice kakor hoče, gotovo je, da je bila lopovščina v njenem bistvu, ampak prav tako si mislimo tudi pošteno milico. V Švici pa, kjer sloni vsa obramba na miličnem sistemu, pa nikdar slišati resnih pritožb.

Korupcija razlaga marsikaj. Če imajo ljudje toliko masla na glavi, kolikor trdijo drugi, ni čudno, da organizacije, tedaj je lažje razumeti, da se hoteli "odlikovati" in tako odvigniti pozornost od svojih lopovščin.

Ali tudi tukaj je glavni krivec kapitalizem. Če ne bi bilo Coloradu tako, kakor je dejal mišlinski ravatelj, da velja volja mlajšega mekefellerja več kakor vsi zakoni in mnenje vsega ameriškega ljudstva, ne bi bili najbolj koruptni miličarji mogli misliti, da se odlikujejo, in pobijejo štrajkujoče delavce ter njih žene in otroke. Kapitalizem s svojim strupenim dinom zastripil tudi miličarske oficirje. Brez kapitalističnega absolutizma se ne bi bili imeli tisti častniki v ludlovskim umorom komu prikupiti, in nikogar ne bi bili mogli pričakovati, da izbriše njihove grehe, če ustrežejo njegovim željam.

Ves svet v Coloradu je videl, da so tam kapitalisti gospodarji, in da jim od guvernerja pa do najnižjega briča vse služi. Ves svet je videl, da je on milost in prokletstvo. Tudi miličarski oficirji so to videli. Kapitalizem jih je boljše od države; kapitalizem jih je v svojem interesu korumpiral. Če se pa lahko dožene, kje je korupcija pričenja, je težje uganiti, kje se bo končala.

Z miličarskimi oficirji vred bi bilo najbolje spoprijeti tudi črne barone pred vojno sodišče.

Potop Arabica.

Napetost med Zedinjenimi državami in Nemčijo se je nevarno povečala. Ladja Arabie, last White Star Line in eden največjih potniških parnikov na svetu, je žrtev nemškega podmorskega čolna. Bila je torpedirana, ko se je vračala iz Liverpoola v Ameriko.

Dasi so, kakor poročajo rešeni potniki, rešili napravne izbornice funkcionirale in je storila potniška ladja od kapitana od zadnjega mornarja svojo dolžnost v najpopolnejši meri, je vendar nekoliko oseb utonilo, in zdi se, da sta med njimi dva ameriška državljana.

Kapitan in vsi potniki trdijo, da ni dobila ladja niti najmanjšega svara. Parnik je bil na povratni poti iz Anglije, odkoder prav gotovo ni prinesel no orožja ne municije v Ameriko. Torej kar res vse na to, da je bil torpediran v nasprotju z mednarodnim pravom, in da se je zgodilo prav tako, kar je predsednik Wilson v svoji noti imenoval "namenoma neprijazno dejanje."

Vlada v Washington preiskuje zadevo, kar je potrebno; sicer pa nič ne govori, kar je zelo dober znamenje. Predsednik Wilson hoče vedeti, če se ni torpediranje zgodilo v kakšnih okoliščinah, n. pr. da bi bila Arabie eskortirana od bojnih ladij, ali pa da bi bila vseeno dobila kakšno svarilo, pa da je bežala.

Predsednikova rezerviranost in temeljitost v tej zadevi je tolažljiva, ker vodi do zaključka, da ne stori vlada Zedinjenih držav najbrže nič neprijetnega. Vendar pa si ni mogoče utajiti dejstva, da je položaj zelo kritičen, kajti torpediranje Arabica izgleda kakor odgovor Nemčije na

Država Georgija.

Zopet so na jugu linčali človeka. Skoraj čudno je, da se ljudje še zgražajo zaradi tega. V južnih državah so pojmi "demokracije" že davno taki, in praksa linčanja je skoraj oficijelno priznana. Zlasti ni nič nenavadnega, če obesijo zamoreca; ako je tam črnokožec osumljen kakršnegakoli zločina; je to na jugu že toliko, kakor da je njegova krivda dokazana. Tisti, ki opravijo krvniško delo, veljajo za junake. Če se uvede preiskava, ne pride nič na dan. Kaj bi se torej linčarji ženirali? Zakaj jih ne bi drugi posnemali? —

Zdaj so v državi Georgia obesili Leo Franka. On sicer ni bil zamorec, ali bil je žid. Za plemenite meščane juga je eno kakor drugo skoraj enako zlo.

Leo Frank je bil obdolžen, da je umoril dekle po imenu Mary Phagan, ki je delala v tovarni, v kateri je on bil superintendent. Na podlagi procesa se lahko pravi, da mu krivde niso dokazali. Bilo je nekoliko sumljivih momentov, ali sum ni dokaz. Edina priča, ki ga je obremenjevala, neki zamorec, je bil sam precej sumljiv malopridnež. Toda sodišče ga je obsodilo na smrt.

Zadnje dni pred določeno eksekucijo ga je guverner Slaton pomilostil in mu izpremenil smrtno kazen v dosmrtno ječo. Storil je tako, ker se iz procesnih aktov ni mogel prepričati o Frankovi krivdi in si ni hotel nakopati na vest odgovornosti za smrt človeka, ki je bil morda nedolžen. Nekoliko dni nato je guverner Slaton demisioniral. V svoji državi namreč ni bil več varen življenje in odkar je podpisal pomiloščenje za Franka, ni imel nobene mirne minute več. Njegovo hišo je morala braniti milica, nekje so ga celo "in efigie" obesili in pripeli na figuro, ki ga je predstavljala, da je guverner Slaton "izdajalec", in takorekoč javno so grozili, da ga bodo linčali, ako ga dobe v pest.

Franka so prepeljali na kazniško farmo v Middleggville. Tudi tam je bilo treba milice, kajti sodrga je pretela, da potegne pomiloščenega moža iz ječe. Kmalu, ko je prišel v svoj novi "dom", ga je ponoči napadel drug kaznjencec in ga tako močno ranil na vratu, da je bilo njegovo življenje v nevarnosti. Zdravniki so ga rešili, rana se pa še ni popolnoma zacelila.

Sedaj je njegovo trpljenje končano. Zadnje dejanje njegove tragedije se je odigralo po skrbno premišljenem načrtu, in če ne naravnost s pomočjo uradnih mest, po vsaj s pomočjo neverjetne uradne brezbrzičnosti.

Ko to pišemo, še ni znan nobeden izmed samozvanih sodnikov in rabljev. Ali o tem ni dvoma, da ni treba iskati krivcev v tistih krogih, ki se navadno označujejo z besedo "mob", ampak da spada ta sodrga med takozvano najboljšo družbo. To kaže predvsem organizacija napada, ugrabitve in "justifikacije"; to kaže tudi vsa izvedba, in to kažejo sredstva, s katerimi se je izvršila divjaška lopovščina.

Družba za ta "zanimivi" atentat se je pripeljala nekako po polnoči v avtomobilih — eni pravijo, v petih, drugi trdijo, v osmih — v bližino jetnišnice. Potem je šla peš do cilja. Spotoma je porezala vse brzojavne in telefonske žice. Pri vratih je nekdo pozvonil. Superintendent je prišel pogledat, a ko je odprl vrata, so ga takoj napadli in uklenili. Enako so storili wardenu. Ljudje z nastavljenimi revolverji so stražili. Drug oddelek je medtem pohitel naravnost do celice, v kateri je bil Frank. Potegnili so ga iz postelje; niso mu niti dovolili, da bi se oblekel; eni so ga vlekli za noge, drugi za roke, nekateri za lase. Čez stopnice so ga pahnili. Tako so ga odvedli da avtomobila, in potem je izginila vsa partija.

Okrog osmih zjutraj so našli Frankovo truplo viseče na drevesu blizu mesta Marietta, kjer je svojčas živela Mary Phagan. Ko je prišla vest v mesto, je nastalo pravo romanje na prostor zločina. Skoraj vse prebivalstvo, moški, ženske, otroci, se je vsulo tja. In vpričo obešenega trupla so se odigrali prizori, katerih ne bi žil krst verjel, če bi našel njih opis v romanu. Pljuvali so na truplo, trgali koščke srajce "za spomin", otroke, ki niso mogli dobro videti, so pa vzdigovali, da so se tudi oni navžili krasne scene.

Naposled so hoteli še mrtvo truplo masakrirati.

Tedaj pa se je oglasil mister Newton A. Morris, bivši višji sodnik države Georgia. V civiliziranih krajih bi se ljudje čudili, da se višji

zadnje ameriško noto. In predsednik Wilson je dejal že v svoji prvi noti, da ne opusti Amerika nobene besede in nobenega dejanja za varstvo ameriških državljanov.

Nihče ne more želiti, da bi Zedinjene države s prekrižanimi rokami gledale, kakšne zločine si dovoljuje Nemčija zoper nevtralne. Na drugi strani pa imajo vsi prijatelji miru sedaj najresnejšo nalogo paziti, da ne zbežlja temperament in ne odnese razuma s seboj. Od vojne ne bi imela Amerika nobene koristi.

sodnik sploh udeležuje take scene; v južnih državah pa spada to očitno v področje ondotnega slavljene "viteštva", na katero je ta kulturna svojat ponosna, kakor da jo je treba smatrati za izvoljeno ljudstvo. Višji sodnik je torej priporočil, da se ne stori mrtvemu truplu nič žalega več, ampak da se dovoli koronerju uradovati. O svojem predlogu je dal formalno glasovati, in polagoma, očitno neradi, so začeli ljudje dvigati roke. Kljub temu je še ta in oni brenil truplo ali pljunil nanj. To se je zgodilo, ko so bili že okrajni uradniki navzoči.

Naposled so položili truplo v avtomobil in ga odpeljali v Atlanto.

To ni povest iz davne preteklosti, ne spomin na "sveto femo" srednjeveške Nemčije. To ni dogodek iz centralne Azije ali Afrike.

V naših dneh se je to zgodilo, v prvi četrtini glorioznega dvajsetega stoletja, v slavni, kulturnih Zedinjenih državah.

Ni se treba praskati in ščipati. To niso sanje; resnično se je tako zgodilo. In da bi bilo vse dopolnjeno, ne bi bilo treba nič drugega več, kakor da bi se izkazalo, da je bil Frank res nedolžen, kar je sam trdil do zadnje ure.

Smo li res kulturni?

Zdi se, da je bilo prav dvajsetemu stoletju namenjeno, da razkrije vso ironijo te besede. In prav linčanje pomiloščenega moža v Georgiji spada med najkrvavejše kulturne satire.

Seveda, edini zločin zoper kulturo v Zedinjenih državah ni ta brutalno barbarični dogodek. Meščansko časopisje igra s svojim sedanjim zgražanjem zelo neodkritosrečno vlogo in ne sme se zamolčati, da je samo, če ne največ, pa vendar prav veliko krivo, da je tako zverinstvo še mogoče v Zedinjenih državah.

Kaj pravi to časopisje, kadar je linčan kakšen zamorec? — Nič. Kratko poročilo objavi, to je vse. In v teh poročilih je nekakšno tiho vabilo, naj store gentlemeni v prihodnjem slučaju zopet tako. Je li že kdo čital v tem kulturnem časopisju resno obsodbo linčanja? Oh, kaj bi se urednik "velikega" lista vznemirjal zaradi kakšnega nigrskega življenja!... In če je res, da vpliva časopisje na javnost, da jo vzgaja — in do gotove mere je to vsekakor res — tedaj ne morejo biti sadovi vzgoje drugačni, kakor vzgoja sama.

In oblasti! Kdaj se je že storilo kaj resnega, da bi se napravil linčanju konec? Vedno se v takih slučajih gleda skozi prste in ves svet ima občutek, da nima nobena oblast resne volje, da bi napravila tej bestijalnosti kraj. "Tako je ljudsko mišljenje," "to je ljudska justica" — tako se glase fraze, s katerimi se opravičuje ta infamija.

Na jugu zadostuje večasi, da se zamorec upa nagovoriti belo žensko; vrv je zanj takoj pripravljena in drevje raste tam za zamorske vislice. Kdor se vpričo vsega tega dela, kakor da se čudi linčanju Leona Franka, mora biti v hinavščini že zelo utrjen.

In naposled — je li res le na jugu tako? Niso li v sodobni zgodovini Zedinjenih držav zapisana imena McKees Rocks, Ludlow, Calumet, Roosevelt, Bayonne i. t. d.? Niso li bili tam delavci, delavske žene, delavski otroci linčani? Ni li bil pred kratkim Lawson justično linčan? Niso li to takorekoč vsakdanji dogodki v Ameriki? Ali tu bi človek zamaš iskal zgražanja in obsodbe v meščanskem časopisju. Štrajkarji postreljani? Oh, that's all right!

Da, linčanje Franka je bilo bestijalno. Ali bila je le naravna posledica vsega tega, kar se neprenehoma godi. Bilo je dejanje vladajoče anarhije, in nič na svetu ne more biti bolj smešno, kakor če Amerika oficijelno bojkotira anarhiste in jim brani naselitev v Zedinjenih državah. Čemu take zabranitve, ko imamo v deželi anarhijo na vseh koncih in krajih, anarhijo, ki neprenehoma vrši "propagando dejanja", anarhijo, ki triumfira?

Na jugu pač ne morejo govoriti, da dela socializem ljudi surove. Saj je tam tudi socialist v nevarnosti, da ga linčajo. Večina južnih držav se še baha, da tam "ni tal za socializem". Ali za barbarstvo, za bestijalnost so tam tla. In to barbarstvo se brani socializma, ker sluti, da bi našlo v njem svojega najresnejšega nasprotnika.

Vest o dogodku v Georgiji gre po svetu. To je razlika: Ako linčajo zamoreca, napišejo "svetovni časopisi" morda dve vrstici; o linčanju Franka bodo pisali dolga poročila in uredniške članke. Sveta fema v Georgiji je blamirala Zedinjene države vpričo tistega sveta, ki se imenuje civiliziran. In zato bo Američanom malo hudo pri sre. Ali dokler bo v tej deželi preganjanje delavcev važnejše kakor zatiranje fiktivne anarhije, dokler bo imela Amerika več eneržije proti proletarskim organizacijam in stavkarjem, kakor proti plemenitim linčarjem in gentlemenski sodrgi, ne bo takih dogodkov konec in ne bo kulture. Na svetu je ni dežele, o kateri bi smela Amerika izza takih dogodkov zaničljivo govoriti.

Paradna policija.

Policija je na svetu, da skrbi za varnost prebivalstva.

Mi smo sicer bolj skeptične nature in mislimo, da je v praksi policija za mnogo drugih reči na svetu. V Chicagu je bilo nekoliko zanimivih procesov, ki se bodo še nadaljevali, in tu se je pokazalo, da so policisti raznih stopenj večasi za sprejemanje podkupnin od goljufov, vlomilcev, jasnovidcev in podobnih gentlemanov na svetu. Državni pravdnik jih hoče tudi krive prisega dokazati.

Če udrihajo policijski koli po delavskih glavah, je to varnosti prav malo podobno. Tako bi se lahko še marsikaj naštel, kar ni z varnostjo nič v sorodu.

Ali teoretično je skrb za varnost prebivalstva naloga policija. To ve gotovo tudi mister C. E. Snively, ki je načelnik redarstva v Los Angeles. Toda njemu ta naloga očitno ne zadostuje, kajti izdal je ukaz, da mora vsak služabnik svete Hermanade, pa naj bo kapitan ali pa navaden policeman, salutirati ameriški zastavi, kjerkoli jo vidi.

Amerika je res še razmeroma mlada, ali da živimo tako v otroški dobi in da smo še tako otročji, tega človek ne bi bil verjel. In le otroška doba more razlagati tako nedoslednost.

Gospod Snively najbrže niti ne ve, da je z ameriškega stališča skrajno nedosleden. Po eni strani se hoče Amerika popolnoma emancipirati starih evropskih predsodkov in odklanja njene aristokratske navade. Po drugi strani se pa praktično še bolj pogrza v predsodke kakor stara Evropa. Kajti salutiranje emblemu, simbolu — in zastava ni nič drugega — se more le z zelo nazadnjaškimi predsodki opravičiti.

Razuntéga pa ne more tako salutiranje nikakor spadati v delokrog policije in se absolutno ne strinja z njeno službo, če ni policija le za parado. Mister Snively sicer pravi, da zahteva salutiranje samo eno sekundo; ali v resni policijski službi je tudi sekunda lahko važna. Kjer je več zastav, bo pa tudi več sekund, in takole na Flag day ali pa Decoration day ne bo smel policist, če gre po ulici, odmakniti roke od klobuka.

Policijski načelnik v mestu, kakršno je Los Angeles, vendar že nekaj pomeni. Dejali, bi, da ne more biti za takc službo vsak puhloglavce sposoben. Ali če čitamo take ukaze, nas obhajajo veliki dvomi o talentih tega šefa. Moderni policist bi moral biti tudi precej psihologa; toda če bi se mister Snively kaj zanimal za psihologijo, bi bil razumel, da bo njegov ferman zmanjšal sposobnost policistov za njih glavno službo, ker bo indirektno od njih zahteval, da bodo neprenehoma iskali ameriške zastave. Policist ima pa tudi le dvoje oči, in kdor gleda eno, ne more videti drugega.

Zločinci so z ukazom policijskega načelnika pač lahko najbolj zadovoljni. Če pride že do skrajnosti, da zasači policist lumpa, ne bo temu treba nič drugega, kakor potegniti zastavo iz žepa, in "oko zakona" bo — moralo salutirati.

Velike naloge, pa majhni ljudje — to postaja res že pravilo v Ameriki.

Lawsonov uspeh.

V senzacionalni sodni zadevi John R. Lawsona, ki je bil zaradi umora, s katerim ni imel prav nič opraviti, obsojen na dosmrtno ječo, je naposled dosežen prvi uspeh. Lawsonu je dovoljen nov proces. Razuntéga je najvišje sodišče države Colorado izdalo ukaz, ki prepoveduje sodniku Granby Hillyerju voditi razprave v procesih, ki so uvedeni zoper rudarje zaradi dogodkov ob velikem štrajku.

Ta uspeh je dosegel odvetnik John Lawsona in rudarske organizacije, Horace N. Hawkins, ki je v svoji vlogi zlasti povdarjal, da je bil Hillyer, preden je bil izvoljen za sodnika, pravnik jamskih baronov in da ga zato ni smatrati za nepristranskega.

Afera Lawsona in obtoženih rudarjev s tem seveda ni končana. Ali ta prvi uspeh se vendar ne sme podcenjevati, kajti če bo drugo sodišče sodilo po pravici in ne po predsodkih, mora biti rezultat drugega procesa povsem drugačen.

Velike moralne vrednosti je že to, da je napravljen kraj nezasišanemu škandalu. Kajti ne glede na vnebovpijočo krivičnost prve sodbe, je bil že to silen škandal, da je Hillyer kljub ugovorom in protestom vztrajal na tem, da sodi v slučajih, v katerih ni mogel živ krst verjeti v njegovo nepristranost.

Šele višje sodišče mu je moralo povedati, da ne more danes veljati za nevtralnega mož, ki je bil še včeraj v službi jamskih magnatov. Višje sodišče mu je moralo prepovedati to, kar bi mu bil moral prepovedati vsaj obzir na svoj ugled, če že ne vest.

Da se je to naposled zgodilo, je v tej neokusni zadevi vendar nekoliko tolažbe.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

Bajčić se je večkrat ozrl nazaj na svojo mater. Ko je videl, da ji postaja pešpot že težavna, je velel vozniku, naj postane. Stara majka je zopet sedla k Hvalibogovskemu, ki je bil tudi že na vozu.

Spreten pripovednik bi moral biti, kdor bi umel točno in po vrsti povedati vse, kar je družba počela tisto noč pod Konj-planino. Burno je pozdravila Čumurpaša, dosti glasneje in iskreneje nego v hanu Vilarja, ki ji tega ni zameril, saj je bil Bierkopf starejši in je že tretje leto bival v teh krajih. In kako se je umel po pravilih, priučeni v kadetnici, priklanjati in prilizovati! Vilar se mu je kar čudil. Pred načelnikom se je nekako skrčil v ponižnosti; pred damami je bil sama udanost in na obe strani je metal sladke preračunjene besede, pomasljene in pošvrkane z ocvirki nežnočutja. In kar je posebno hvalevredno, tudi pozneje, ko je bil že vedel za načelnikovo premeščanje, ni izpremenil svojega podložniškega vedenja. In ta človek tako surovo ravna z delavci in z menoj! je pomislil Vilar. Razkazala sta družbi vse kolibe in kar se je nahajalo v njih.

Ko so bili vse pregledali, se je vsak lotil svojega opravka. Mik je šel peč janjca; pomagala mu je Katica. Vilar in Bierkopf sta poskrbela, da se urede postelje za dame in pripravijo miza. Gospa Etelka in Bajičeva mati sta si dali opravka v kuhinji; kmalu je prišel tja tudi Buzduga; tedaj ju je zapustila Bajičeva mati in šla na tratino. Drugi so šli k Oskovi, kjer je hlapec Marko Krpica kar z roko lovil postrvi. Bajič se je držal svoje žene, čeprav se je ona bolj zanimala za načelnika nego zanj. Neprestano mu je igral na ustnicah nasmeh, njegove oči so krotko govorile: Hudo je bilo, pa zdaj bo boljše!

Znočilo se je, in družba se je zbrala na razsvetljenem hodniku uradniške kolibe. Tam je zaužila bogato večerjo. Pod streho so se oglasile podgane. Dame so se zgrozile ob čopljanju in štrkljanju nad stropom. Gozdar jih je potolažil, da se ni ena ne pokaže družbi, dokler gore luči. Proti koncu je Mik odprl zlatoglavce steklenice, in Katica je napolnila kozarce. Tedaj se je dvignil stotnik Hvalibogovski, potrkal na kozarec ter napil kot najstarejši pl. Pesterju, ki mora žalibože zapustiti Tuzlo —

“Ah!” je zlobno vzkliknila Katica, ter se nasmešljivo ozrla na sestro. Govornika je medklic zmešal; popraskal se je za ušesom in par hipov moral srepo gledati v luč, preden je mogel najti pravo nit in mogel nadaljevati: “— Tuzlo, kjer je toliko storil za našo kulturo in za povzdigo ubogega bosenskega ljudstva na polju šolstva, poljedelstva, živinoreje in — in kmetijstva sploh.”

Bajič, sedeč med materjo in Vilarjem, je prvo dregnil z nogo, drugega s komolecem, porogljivo zroč v kozarec na mizi. Dalje je govornik želel načelniku, da bi tudi na svojem mestu, v Banjaluki, vztrajal na tisti poti, katero si je začrtal v Tuzli v prid bosenskega ljudstva in človeštva sploh. Prosil je, naj se mu ne zameri, da vzame gospodu generalu iz ust ugodno sodbo, ki mu jo s hvaležnostjo izreče tuzlanski vrhovni vojaški poglavar povodom načelnikove odhodnice, ki se bo slavila čez par dni v kazini. Toda takega vzor-uradnika se treba spominjati na vseh koncih in krajih širne Bosne, njegovo slavo treba raztrobiti v svet, ki z občudovanjem pa tudi z zavistjo gleda na bosenske stvari, na napredek, na naše delo sploh.

“Sploh je to star osel!” je Vilarju jedva slišno zamrmral Bajič, ko je bil končal Hvalibogovski s solzami v očeh svoj hvalospev. Govornik je skočil k načelniku, trknil z njim, ter ga objel. Drugi so vstali in pohiteli trčati s slavljenjem. Samo Bajič in njegova mati sta ostala na svojih sedežih. Načelnik je to opazil, globoko se je priklonil in trknil je tudi z njima čez mizo. Potem je bleel in razburjen odgovoril na napitnico, kako neizmerno ga veseli vseobče spoštovanje in priznanje, ter obljubil, da se hoče tudi na svojem novem mestu potruditi, da bo vršil svojo dolžnost in korakal naravnost k vseobčemu cilju, ki se imenuje vzdig Bosne iz večstoletnega barbarstva. S težkim srcem zapusti Tuzlo, no dolžnost ga kliče. Preseli se sicer v drug okraj, toda njegovo srce ostane pri odkritosrčnih tuzlanskih sotrudnikih na kulturnem polju.

“Hm,” je zahrknilo Bajičevi materi v grlu in nagnivši se k Vilarju, je zašepetala: “Naj vzame vrag svoje srce s seboj! Kaj ga nam treba tukaj!”

Potem je Buzduga pohvalil načelnikovo naklonjenost napram orožnikom, dalje je Lisinski opozoril na težko klistišče, ki ga imajo okrajni načelniki v Bosni, kjer je združena politična in sodnijska oblast v eni osebi, a on — načelnik — je vedel s svojo energijo in bistrim umom izravnati vsa nasprotja, naj so se pojavila tu ali tam. Zato ostane nepozaben vsem!

“O, gotovo, gotovo!” ji kimala stara gospa: poleg nje se je sugal jen sin, ter objemal z obema rokama svoji kolena. S široko odprtimi očmi je v lahnem, ironičnem nasmehu strmela na družbo. Pred vsemi drugimi ga je zanimala žena.

Gospa Ljubica je čutila, da ji ne bo mogoče živeti brez tega toliko slavljena človeka, ki je storil toliko dobrega in pametnega, ki ostane vsem v najboljšem spominu in sam pusti svoje sree v Tuzli. Njen duh je bil tako omejen, da ni vedela, koliko hinavstva in laži se kriva za sladkimi in gorečimi besedami. Prišel jenaposled človek, bogat, zelo ugleden, v visoki službi, in ona se ne sme odzvati njegovi ljubezni javno in na stežaj, kakor bi rada, in ne sme z njim v

široki svet. Kako grozna je človeška družba! Srce ji pravi, da je njeno mesto na strani tega ljubljena načelnika, in vsi zakoni se ji protivijo, vsa družba razstavlja trnje na njeno pot. Zrla je topo na mizo in da bi prikrla razburjenost, je poigravala z vilicami in noži, ki so ležali pred njo na belem prtju.

Bajič je pošepetal Vilarju: “Poslušaj jih, kako lažejo! Ti njih govori so skovani vsi po eni šabloni, vsak jih ume blebetati, ker jih je že tolikrat slišal. Tri leta sem že tukaj, pa vedno go- dejo tisto hvalisajočo pesem, ki pravi, kako delamo za kulturo. Pri prihodu in pri odhodu najnižjega uradnika ali častnika se zapoje ta pesem. In če pride odlični tujec k nam v posete, ga povabijo v kazino, kjer sliši pesem o bosenskem napredku in o naših zaslugah. Odlični tujec vse verjame in si hvaležno zabeleži; ko pride domov, piše hvalisajoče članke v novine; ako je prehodil vso Bosno in Heregovino, napiše celo knjigo prijetnih doživljajev in hvali napredek, dasi mimo vojašnic, stražnic in kazin ni videl ničesar in ni govoril z nobenim domačinom. Prijatelj, k nam čelnikovi odhodnici v kazino nama ne bo treba iti, ker to, kar govore tukaj, bodo govorili tudi tam.”

Vilar je hotel reči, da je imel i on krive pojme o Bosni, sodeč po tem, kar je čital v novinah, a zdajci se je vzpel dolgi brigadni adjutant za napitnico. Skraje je bil njegov glas meketajoč in jecljav, potem se je okrepil in je izbruhnil v gromovit orkan. Tako je govoril: “Jaz hvalim gospoda načelnika pl. Pesterja posebno zato, ker je umel kot najvišji uradnik gojiti — e-e-a — neskaljeno soglasje med vojaštvom in uradništvom. Gospoda moja, le k slogi je moč in zmaga. S svojim očarljivim, kavalirskim — e-e-e — fasetinjučim vedenjem je umel gospod načelnik privezati nase vojaka in nevojaka. To soglasje, oziroma — hočem reči — skupno stremljenje vseh činiteljev, kar jih je poslala najvišja oblast v zasedne dežele, nam je porok, da se v kratkem završi naše vzvišeno poslanstvo, ki so nam ga začrtala nebesa sama, namreč naš zmagosni pohod od Soluna. Slava takšnemu načelniku, ki gre za našo vzvišeno idejo z dušo in telesom z nami do uspehov in končne zmage! Hip — hip — hurra!”

Ta napitnica je tako učinkovala, da so vsi častniki z gozdarjem, s Katico in gospo Etelko vred vstali, stopili pred slavljenca in trikrat zaporedoma zavpili: “Hip — hip — hurra!”

Gospa Ljubica je ginjenost priklopela do vrha. Hotela je vstati in dvigniti kozarec v pozdrav, pa zadeci se ji je zazdelo, da ji zastaja igra živcev, vse okrog nje se potaplja v temo, glava, težka in blede, sili na mizo. Takrat je priskočil k njej Bajič prav v trenutku, ko se je brez opore in moči nagnila na stran in se onesvetila. Prestregel jo je in zgrudila se mu je v naročje, kakor pade mrtvo telo. Družba se je prestrašila, postavila kozarec na mizo, zagnala vik in krik.

“Vode! Vode!” je vpila gospa Etelka, ki je omedleli odpenjala bluzo.

“In vun na trato! Tu je soparno, zakajeno, ni čuda — je silil Lisinski.

“Pod milo nebo — kajpada — na sveži zrak — tam bo precej dobro,” je svetoval Bierkopf.

“Vse je pripravljeno na trato. Prosim, gospoda!” je hitel Vilar. “Koci so poprjeni, svetilke prižgane. Le vun — vun!”

“Oh, bojim se, da še to ni poslednja komedija, ki jo uprizori ta nesrečna ženska mojemu Saši,” mu je mimogrede pošepetala stara gospa. “To je resnična omedlevica, ne navidezna, kakršne so v navadi pri ženskah. In globoki so njeni vzroki.”

Bajič, Katica in gospa Etelka so zanesli Ljubico na trato. Vsi so se porazstavili krog nje. Sveži zrak in hladni oblakdi na glavo so pomagali; pri omedleli se je kmalu pokazala tista zavest, ki jo imamo v sanjah: stopila je iz neznanne teme misel v glavo in iz meglee se ji je pojavila v slabih obrisih načelnikova postava in zbudila se ji je zavest, da leži brezsilna in ne more k nje- mu. In slišala je kakor v sanjah njegov glas: “Zakaj nismo ostali zunaj? Čemu smo šli na zatohli hodnik? Milostivi gospe je škodovala tista zatohlina. Saj bi se bil danes pri neznosni vročini sam skoraj onesvetil.” Pri teh besedah je odprla oči in videla, kako so vsi prikimali načelniku. “On laže in vsi lažejo!” je nekaj zavpilo v njeni duši. Zopet je zamežala in prišla ji je misel, kako krasna in lahka bi bila smrt, ko bi prišla tako tihotapski. Zakaj se ni preselila v kraj večne nezavesti, ko se je nahajala že na poti tja? Zakaj se je morala zopet zbuditi v to neznošno življenje?

“Milostivi je škodovala dolga pot, zato je obnemogla,” je vedoma lagal Lisinski.

“I kaj pa! Dolga pot, soperica, stisnjeni zrak in napsled vaš vik in krik,” je ponovil za drugimi Hvalibogovski, vedoč, da laže.

“In pa tiste — e-e-e — grozne podgane nad nami,” je zemetel pl. Merks. “Vedno sem se bal, da nam ne pada cela druhal na mizo.”

“Kako lažejo, kako lažejo! Vsa njih kultura se opira na laž in prevaro,” si je mislil Vilar. “V tem neprijetnem slučaju celo ne morejo drugače. Tu je laž plemenita in dobra reč.” In domislil se je Boboječevega izreka: “Istino reči, pa uteči!”

Prej brezbarvna lica gospe Ljubice so po malem zopet zagorela v zdravi rdečici. Pogledala je in jeno oko se je ujelo z Bajičevim, ki je klečal pri njej, sklonjen čez njeno glavo. Njegovemu prisiljenemu in žalostnemu nasmehu se je sramež-

ljivo posmejala, kakor bi ga hotela prositi odpušcanja, da mu je s svojo omotico provzročila takšno sitnost. Pa precej je odvrnila oči od njega, ter pogledala na svetilke, ki so brlele po pritličnih drevesnih vejah.

“To je bilo neumno od nas, da smo toliko časa zasedeli v tistem hanu. Mari smo se šli kopat v bistro Oskovo. Kako bi se bili osvežili in sprali prah raz sebe! Tako se pa niti umili nismo, ko smo prišli sem. Od tod vsa ta nepravila. No sedaj je že dobro, kaj ne, milostiva?” je z največjim glasom govoril pl. Pester, stoječ pri njenih nogah.

“Sam ve, da ni dobro in da nikdar več ne bo. Sam nosi slutnjo smrti v glavi, pa laže,” je mislila Ljubica.

“O, prosim, gospod načelnik,” je rekla Katica, “mi smo se umile v sobah obeh gospodov uradnikov.”

“On sam se je umazal z velikim grehom, ki ga ne izmiže z nobeno vodo,” je pošepetala Bajičeva mati Vilarju.

Ljubica se je obrnila na stran, ter se pri tej priliki zazrla v stroge, ostro presunljive taščine oči. “Samo ta starka ni sposobna za laž. Ona ume čitati angulu in vragu na dnu duše, toda tudi ona noče govoriti. Moj greh je takšen, da se mora pokriti z lažjo ali pa z molkom, ki je tudi až,” si je mislila. “Mari bi odkrito govorili o njem. Ko bi vsaj eden glasno izrekel: Takšna in takšna je sedaj Ljubica, ki je nekad v strastni ljubezni do Bajiča bežala iz očeteve hiše. Ko bi mu vsi prikimali, padli bi mi vsi oziroma v nič, in glasno bi privrelo moje široko priznanje iz trepeče duše. To bi olajšalo mojemu srcu. A ta prizanesljivi molk me duši in mori.”

Gospa Etelka ji je položila nov obkladek na glavo. Gospa je omedlevico prebolela in zadremala.

“Pst — pst —” je šepetal Bierkopf. “Zdaj bo dobro. Nežne dame bi se bile morale odpočiti — odpočiti po dolgi poti in ne skakati po tratini in begati za ribami.”

Čez opl ure je Ljubica sedla. Zazelela je postelje, ker ni marala ostati v družbi, ki bi z obžalovanjem govorila o njeni nezgodi, katere se je sramovala. “Oprostite, gospoda, ker sem nehote kalila zabavo. Jutri bo zopet vse dobro, kakor je bilo dosle, in veselili se bomo pod Konj-planino,” je rekla, ter podala soprogu roko. Z njegovo in gospe Etelke pomočjo je vstala. Odvedla sta jo v kolibo, kjer so bile za vse štiri dame pripravljene postelje. Kmalu za njo je odšla tudi Bajičeva mati k počitku.

V taboru izletnikov so brž pozabili na nepriklono, ki je zadelo Bajičevo sopročo. Neumorni Mik je s svojo norčavostjo in šaljivostjo zdramil ves tabor iz otopenosti. Umel je zbijati imenitne šale: živžigati piskati, peti, posnemati živalske glasove, oponašati različna narečja, kar je vselej učinkovalo in provzročilo grohot. Ko so še vsi molče ležali vznak, kakor bi štele zvezde, je zdajci iz sredine razprostrtih koev poletel v gorske stene petelinji glas: Kikeriki! — na zadnjem zlogu podaljšan in končajoč se s tremi pretganimi, rahločutnimi kurjimi čivki, ki naj bi opozorili slušateljstvo na nekaj še neizrečene- nega, kakor opozarja naš sentimentlani pisatelj in pesnik na koncu duhovito-sentimentalnega stavka s tremi pikami na nekaj neizrekljivega, o čemer naj premišljuje blagovoljni čitatelj sam. Vsi izletniki so udarili v grohot, vsi so šinili pokoncu, kakor bi bil vanje izpuštil električni tok: eden je sedel, drugi se je obrnil na stran, ter se naslonil na komolec. Katica ni mogla doleteti čudnemu petelinjemu kliku: pobrala je svoj koe, ga vlekla nad Mikovo glavo in ga tam razprostrla.

“Producirajte se dalje, gospod poročnik, lepo vas prosim! Glejte, kako smo zbegani! Čemu pa smo šli pod Konj-planino? Da tukaj prodajamo dolgčas? Pa res!” je poprosila z jokavim glasom. Podobno so prosili tudi drugi. Mik je bil itak židane volje in bi bil tudi brez molodovanja izvajal svojo umetnost, pa — le prosijo naj! Ko se mu je zdelo, da je zadosti prošenj, je zatisnil z levim kazalcem nosnico, dva prsta desnice je vtaknil v usta in tako imenitno je začel piskati, da so se vsi drugi valjali od smeha. Po kratkem odmoru se je v galjško-židovskem narečju pogovarjal sam s seboj, kar je izvabilo novo veselje. Potem si je prižgal svalčico; mahom jo je obrnil, to je, vtaknil je goreči konec v usta in pušil, potem jo je vtaknil v nosnico in pušil z nosom.

“Oprostite, prijatelj Mik,” se je oglašil ob vseobčem smehu Hvalibogovski, “ti si vrl častnik, a izgrešil si svoj poklic. Da vstopiš k cir- kusu, si petkrat bolje plačan, kakor pri voj- jakih.”

“E-e-e!” je vzkliknil pl. Merks, ki je menil, da nobena še tako sijajna plača ne odtehta častništva. Bil je namreč z domu zelo bogat.

Mik je zalajal nanj, a tako po pasje, da je šejk, dremajoč pri nogah svojega gospodarja, pozorno dvignil glavo in presunljivo zarenčal.

“Potolaži vraga, saj nas še raztrga!” je rekel pl. Pester Buzdugi.

Orožnik je pomiril šejka, položivši mu roko na glavo. Začel je hvaliti njegove pasje sposobnosti. “To je zvesta in zanesljiva žival,” je govoril. “V temni noči bi lahko zaspal v bližnji hajduškog tabora; šejk bi me zbudil in branil do poslednjega dihaja. In moja roka tudi nekaj zaleže. Desne roke ne bom imel, kadar se mi ponesreči ta moj najboljši prijatelj. Z njegovo pomočjo bi na ledu podkopal samega vraga.” Šejk je iztegnil glavo, se obznil, ter s pasjim nasmehom pogledal do družbi, kakor bi razumel, kaj govori gospodar o njem. Potem je legel in položil glavo na prednji šapi, pazno poslušajoč in mežrkajoč z očmi.

“Velike sposobnosti tiče v njem. Vse nas razume, le govoriti ne ume. In kako razločuje

našega dobro oblečenega človeka od Bošnjaka!” je hvalil Buzduga.

“Pa pravijo, da pes laja na poštenjaka in na lopova,” je rekel Bajič.

“To vem, da ni rahločuten,” se je oglašil Vilar, ker mu je presedala pasja hvala.

Buzduga se je porogljivo posmejla. “Gospod inženir bi v Bosni rad imel rahločutne pse, ki bi lizali roke našim nasprotnikom.”

“Nič psov — čemu pse? Civilizacija bi rad, istinito civilizacija, ne takšne, ki je maska za laž in prevaro. Primerjal bi Bosno široki reki, polni skal, vrtincev, pragov in plitvin, ki ovirajo plo- vitev. Mi bi morali očistiti in urediti tujstvo, da bi po njej res kdaj lahko prišli globlje na Bal- kan. Toda mi samo ribarimo v kalnem —”

“Kako ribarimo v kalnem?” ga je brzo prekinil pl. Pester. Ni mogel umeti, kako more kdo, ki je nastavljen v bosenski službi, le namigniti z neugodno kritiko. “Morda s tem, da trebimo Konj-planino?”

“Ne, gospod načelnik,” je mirno odvrnil inženir. Tisti hip se je zavedel, da ne govori s prijateljem, ampak z visoko postavljenim gos- podom, ki je soodgovoren za vso upravo in pred katerim treba izbirati besede, čeprav je ta gos- pod že na odhodu. Spotsljlivo je sedel, ter na- daljeval: “Gozdov ne očitam deželni upravi. Res me je včasih skoraj strah, ko slišim na vseh straneh peti sekiro. Zdi se mi, da mi govorite pragozdi očitajoče: ‘Živimo po nepremagljivih vekovitih zakonih, in glej, tu je prišel človek in smrtne udarce zadaja tej slavi!’ Kakor bi zadelava ostrina sekire v moje sree in bi pred mojim očmi uničevali v smrt obsojen narod, ko mi je —”

“Ubožček!” se je oglašila za njim Katica, pobežavši ga z izpuknjeno bilko v uho. “Sree vas boli, gospodine Franjo? Kuharica se nikdar ne solzi, kadar kolje kuro.”

Inženirja pi premotil glasen zasmeh v družbi. Nadaljeval je: “Po drugi strani se mi po- tet goščav nič ne zdi škoda, ker zato so se tako razrastle, da jih naposled izrabi človek, in sicer naj oni prej mleje, ki prej pride. Domorodni prebivalstvo, oziroma otomanska vlada, ni pre- mlela, zato meljemo mi, kar je vse v redu.”

“Da, da — vse v redu,” je potrdil Bierkopf. “Bošnjaki nimajo kapitalov, da bi sami trebali pragozde. Na dobičke so čakali petsto let. Če- sar oni sami niso mogli, vršimo zdaj mi, ki smo bogatejši. Blagostanje nam daje premoč in svato- bodo. Siromak bo živel vedno v podložnosti. In tako je prav. Siromakov i drugod ne bo nikdar konec, kakor trave ne: mrjo in zopet se rode.”

“Iz moje glave govoriš, Čumurpaša!” je rekel Hvalibogovski.

“Še druga vprašanja se vsiljuje človeku iz odgovori nanja niso ugodni,” je govoril inženir. “Zakaj se zaganjamo pri vsaki priliki v doma- če ljudi? Zakaj jim ne pustimo dihati? Čemu stremimo za tem, da jih navadimo pijanstva in jim vcepimo boječnost sužnjev? Slavno bi bilo zapovedovati ponosnemu, zavednemu in kreple- mu narodu, a mi hočemo Bošnjake pretvoriti v izmozgano, strahopeto in izprijeno parijo. Za- kaj kristjanom in onim Turkom, ki so sužnji po- sestnikov, ne damo zemlje? Saj je je dosti in siromasni Bošnjaki koprne po njej. Dobivajo jo pa kolonisti —”

“Gospod inženir, vi ste malo časa tukaj in ne poznate razmer,” mu je prestrigel besede Hvalibogovski. “Kolonisti so potrebni, da se domačini uče od njih poljedelstva. Bošnjak je len, apatičen, nima smisla za napredek.”

“Za napredek, ki ga v nekaterih okrajih hočejo širiti z žganjem, v katerem naj bi se utopila Bošnjaku prirodjena pogumnost, tudi jaz nimam smisla,” se je zavzel Bajič za svojega prijatelja. “Kar se tiče mržnje do dela — ta na- mah izgine, kadar dobe Bošnjaki zemljo v svojo last, kakor se je to zgodilo onkraj Drine v Srbiji.”

“In nemogoči postanejo zločinci, kakršni je bil Husejn Duraković,” je pristavil Vilar.

“Poglejte bosensko primitivno orodje, te le- sene pluge in vozove. Je li mogoče s tem uspešno obdelavati zemljo?”

“Kolonistov tudi ni treba zato,” je odvrnil inženir, “pač pa pomoči od merodajnih činite- ljev. Ker ni mogoče obdelovati zemlje z lesenim plugom, naj bi kupila deželna vlada za vsako vas nekaj železnih garnitur. Ljudje se jih kmalu privadijo in spoznajo njih ceno. Kolonistov za- zato ni treba.”

“Vi ne poznate upornosti ljudstva proti no- vim napravam.”

“Poznam, gospod stotnik. Upornost ne izvir- ra iz sovraštva proti koristnim notarijem, pač pa iz sovraštva proti tujcem, ki so toliko obe- tali, nič dali in vse vzeli. Svet je sedaj tako urenjen in toliko prosvetljen, da tiči v vsakem mislečem človeku dober kos upornosti. In mi- sieča bitja so naposled tudi Bošnjaki. S človeko- ljubnostjo jih treba pridobiti, nepodpihovati z bojnimi psi.”

“Prav dobro, gospod inženir!” je kliknila Bajičeva mati, ki je v nočni jopi stopila k oknu Vilarjeve sobe, ter poslušala pomenek na trati.

Pl. Pester se je nasmešljivo ozrl v okno.

Namig na bojne pse je provzročil, da se je dvignil Buzduga, oprl na komolec in vsčipljivo rekel: “Paslušajte — tu govori gospodin Franjo, ki vse zna in ve, naš filantrop iz gonil- tiha voda, pristaš nazorov največjega agitatorja kaluderja Jovice.”

“Jovica ima svoje nazore, jaz svoje,” je pikro odgovoril Vilar. “Kar je slabega na njem, je zakrivila naša uprava, ki je ubila to široko pamet, mesto da bi jo bila vzela v svojo službo.”

—(Nadaljevanje.)—

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko
Ustanovljeno 16. januarja 1894.

Bol. Pod. Društvo
Inkorporirano 24. februarja 1906 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNICI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovelnje pošiljati, gl. tajnika
Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

Vojna, draginja in mezde.

Najvišji avstrijski sodni dvor je odločil, da je ona cena blaga prava, ki krije pridobitne stroške. Toda pridobitnih stroškov nima samo blago, marveč tudi človeška delovna moč.

Učenjaki goje posebno statistiko o kmetijstvu, s katero dokazujejo, da vsaka žetev odtegne določene snovi zemlji, ki jih treba nadomestiti, če ne maramo, da zemlja opeša. Jako koristna, plodovita veda je to, ki posebno pospešuje poljedelstvo!

Fiziologi so natančno izračunali, kakšno hrano potrebuje tovarna živina, kadar dela in kadar počiva, kadar dela normalno in kadar mora delati s posebnim naporom, da ostane sposobnejša za delo. Tudi živalski organizem ima svojo statistiko. Vsako delo se da izmeriti v kalorjah, vsaka kalorja izvršenega dela zahteva kot nadomestilo kalorije hrane.

Tudi človeška delovna sila ima svojo statistiko, fiziološko in ekonomsko. Fiziološka kaže, koliko treba dati delajočemu vsak dan, da bo mogel delati jutri kakor je delal danes. Ekonomija uči, kako velike morajo biti mezde, da utegne človek plačati cene dotičnih potrebnih živil. Mnogo lepih razprav so o živiljenjskih stroških delavčevih napisali Quetelet, Ernest Engel, Lujo Brentano in drugi učenjaki. Med mezdo dela in ceno blaga je neko nerazdružljivo razmerje, nerazdružljivo seveda le v ideji, ker delavci, ob sedanjih mezdah in sedanjih cenah niso več v ravnotežju, se izrabljujejo, pešajo, postajajo za delo bolj in bolj nezmožni in umirajo, to je, nehajo biti delavci. Oče ekonomije, Adam Smith, je že zasledoval medsebojnost med delavsko mezdo in žitnimi cenami ter jo dognal.

Grozovita veda je to, ki ne vidi v človeku najprej nič drugega kot delavsko silo, ki se ne ozira na to, da je sin, oče, mešanec, človek, ki navaja zanj prav tiste metode kakor za njive in tovarno živino, ki primerja njegove pridobitne cene ravnatoko kakor blagovne. Grozovita je, vendar pa nad vse hvalevredna, zakaj določa minimum, ki ga človek ne more pogrešati, da si ohrani golo življenje — več bo skrb bodočnosti. Ta veda je potrebna, ker delavstvo v kapitalistični družbi večjopoma ne doseže minimuma. Ob enem je pa tudi končno jako moralistična veda, ki vzpodbuja meščansko družbo, da se sama vpraša, ali svojim članom zagotavlja vsaj obstanek kakršnega imajo rastline, vsaj animalske življenjske potrebščine.

Sedaj imamo vojni čas vse živ v pomanjkanju in požrtvovalnosti, rastlina, domača žival in človek. Naše njive s pšenico pogrešajo ogljikov dušik (gnoj), naši konji oves in ljudje kruh. Le del kapitala ima dobro konjunkturo, ki je nima nikdar ob mirnem času. Vemo, da se to z današnjimi državnimi sredstvi ne da preprečiti, zaraditve si tudi za sedaj ne bomo belili glave s tem vprašanjem. Delavstvo v obratih tega kapitala pa kljub v denarju zvišanem mezdam silno trpi vsled grozovite draginje, ki je le pri nekaterem blagu opravičena zaradi višjih pridobitnih stroškov vsaj deloma po kapitalistični "statiki", vobče pa preseza daleč naravno mejo. Tisto delavstvo mora — v pravem pomenu besede za svoje ljudstvo in za svojo deželo — delati ob silno dolgem delavniku, ob omejenem nedeljskem počitku in z neprestano naglico. Izda vsak dan, da

govorimo s hladnimi besedami teorije, več kalorij kakor jih sprejme s hrano vase, in trenutek ni več daleč, ko bo moral reči mož za možem: Ne morem več, opešal sem!

Delavska sila se z nezadostnim hranjenjem zmanjšuje; to dejstvo pospešuje razmere, ki bodo silno slabo vplivale gospodarsko in kulturno na razvoj.

Strokovne organizacije avstrijske predlagajo vloge in spomenice podjetniškim zvezam, v katerih naglašajo, kako silno trpi preživljenje delavstva ob tej grozoviti draginji, kar gotovo tudi za industrijo ne more ostati brez slabih posledic.

Saj so se živila tako podražila, da bi moral znašati zaslužek družine še enkrat toliko, če bi hoteli živeti vsaj tako, kakor smo živeli pred izbruhom vojne.

Jasno je torej, da majhen povšek mezde ni v nikakem razmerju z draginjo in tudi priznavamo, da se ob hudem času vojne bede primerno razmerje niti doseči ne da.

Zveze niso nasilne, vendar pa moramo povedati, da so mezde ostale v ugodnem slučaju stabilne, večkrat so bile pa tudi znižane tako, in draginja je postala še bolj nezno breme za delavce.

Pričakovati smemo torej, da bodo podjetniške zveze vpoštevale vloge ter dovolile primerne draginjske doklade.

V vojni se zahteva tudi od delavca izredno delo in od delavca, ki je brez dela, najhujše pomanjkanje, od delavca v jami največjo delavnost. Iz teh razlogov mislimo, da ni nikogar, ki bi ugovarjal opravičenosti zahteve, da se mezde povsod vsaj nekoliko spravijo v soglasje z naraščajočo draginjo. Arb. Ztg.

je je porušeno, stolp razstreljen, streha je pogorela, in le posamezni ožganj strešni trami še štrle kviku, črni kakor strahovi...

Čez nekaj minut smo izstopili. Oberst nas je poprosil, da naj ne hodimo v malem mestu, v katero pridemo, po sredi ceste, marveč le ob hišah, ter ne v skupini, nego vsaj v razdalji nekaj metrov.

"Mesto" je velika razvalina. Civilnih oseb je vedno manj, srečali smo le še tri ali štiri. Ena izmed teh, star mož, čepi na napol razstreljenih hišnih stopnicah ter gruli neko vojaško pesem. Ko zapazi nas, skoči na noge, pozdravi nas po vojaški in kriči: "Vive la France!"... Ali je pijan? In sicer tako zgodaj zjutraj in v takin razmerah?... Ne, pojasni eden izmed častnikov, nikakor ni pijan, in tudi daleč na okoli ni pijače, s katero bi se opijanal. Mož je blaznik, to je postal ob nepopisnih cestnih bojih, ki so divjali v njegovem mestu... Ozrem se po njem. Še vedno stoji držeč roko ob čepici ter strmi za nami. Njegovo telo se je treslo, blesteče oči so silile iz duplin, usta so se mu zatezala na bedast, širok smeh.

Zavili smo levo ter dospeli kmalu kraj malega mesta. Dospeli smo do cilja: pred nami je bojišče. Kakšno je torej to bojišče v nasprotju z onim?

Opustošenje bi bila komaj prava beseda. Zakaj daleč po travnikih in gozdih se pripogibajo marjetice in zvončki in na še stoječih drevesih gnezdijo in ščebe tajo ptiči in pisane žolne tolčejo marljivo po deblih...

Sicer pa... Osemdeset dreves med sto jih je brez krone. Nevihta granat jih je pokončala; sedaj leže zmedene, med debli po tleh. Gozd je postal zaradi tega neproderna goščava; spominjamo se ob tem prizoru indijske džungle. In zemlja — kjer je je sploh še videti! Ne mislim tukaj več na dupline granat. Tukaj me te ne zanimajo več, preveč jih je — tako silno mnogo. Ne, ne dupline granat, pač pa grobovi. Med evetnimi poletnimi cveticami — ni nogo grobovi, grobovi in zopet grobovi in med grobovi vsemogoči ostanki bitke, in tako dalje, vedno dalje — brez konea. Kosi uniform vseh vrst: sivi plašči in rdeče hlače in francoske čepice in srajce, nogavice, spodnje hlače, čevlji, razkavana pušična kopita, patronški okvirji — vse, kar si utegnemo misliti, leži tukaj vse vprek, posamič in v celih kupih. In vsi ti predmeti so omadeževani s temno rjavordečimi madeži... res ni treba, da bi bil kdo zaprisežen sodnijski kemik, da bi utegnil dognati, odkod so ti madeži... Kri je, človeška kri...

Molče gremo skozi ta kaos, s klobukom v roki. Le častniki so pokriti. Toda pri vsakem še tako majhnem gričku in križu dvigajo resno in svečano roko do kape; med mrtveci ni ne prijatelj ne sovražnikov...

Slavčki žgole, žolne razbijajo kakor nore... Kar naenkrat se sklonemo mi civilisti prav instinktivno: "Pss — bang, bang!"

"A, pasja noga, kaj pa je to?" Vprašanje nam ni ušlo — kakor da bi pričakovalo odgovor, marveč le kakor možu, ki bi mu kdo nepričakovano pobil okna.

"Pss — bang, bang!" To je glas, ki ga ni mogoče opisati; živja po zraku kakor silno velika parna piščal. Krik, tulenje, ki poneha s pokom in treskom, kakor da bi kdo zagnal desetisoč medenih kotlov z nebeskih višav na zemljo.

"No, sedaj se pa začne," pravi naš oberst. "To je bil naš petinsemdesetnik. Nemški? O ne, ti pojo drugače. Tudi te boš še slišali. In sedaj pa tja k našim baterijam..."

Eksplozija. Emporium, Pa., 16. avgusta. — V poslojpu za gelačine, ki je last Aetna Explosive Co. v Grove Run je nastala eksplozija, ki je povzročila smrt petih mož; dvoje sosednih tovarniških poslojpi je bilo močno poškodovanih. Mrtvi so Josef Strayer, Fred Haskins, Emery Haskins, Ossie Miller in Michael Campbell; drugih uslužbencev ni bilo ob času eksplozije v poslojpu. Družba izdeluje vojni material.

in naj nobena ne kupi dražje kakor za določeno ceno. Naj bodo tudi gospodinj trdne in energične in naj vsak slučaj draženja naznanijo tržnemu organu. Pa tudi druga naj drugi ne draži živil, češ, to moram imeti za vsako ceno. Saj ni res, ako se tega ne dobi, pa se kupi kaj drugega. Še nekaj je, kar podraži živila: prekupovanje. Prekupovati se sme šele od 10. dopoldne naprej, a vrši se že od 6. ure zjutraj. Mestno prebivalstvo občuti vojno najhujše, posebno prebivalstvo, ki ima redne zasluzke, že nikakor ne more zmagovati sedanje draginje.

VOJNA IN ŽIVALI.

Neznani ropot in grom modernega orožja ni prepolil in preplašil le ljudi v krajih, kjer vrvi metež bitk, preplašila se je tudi žival. Stanovniki mirnih gozdov beže z doma, ki odmeva peklenškega ropotanja, jeleni in srne divjajo, ne glede in ne vede kam, medved in volki se prikažejo v krajih, kjer so bili še neznan. O ptičih pripovedujejo tudi, da se umikajo grmenju topov in da so se ognil pri selitvi na jug vseh krajev, ki so prizorišče bojev. Pravijo pa tudi, da so izginili iz mirnih krajev orli, jastrebi in vrane, da letajo na polja smrti. Volkovi se bližajo dostikrat vojakom. Listi prinašajo poročilo, kako so rešili galebi angleško ladjo pred zasledujočim torpedom: Galebi so spremljali ladjo, ker so dobivali od mornarjev ostanke jedi. Okoli prve ure popoldne so posedali ptiči mirno po ladji. Nekega dne zapazi mornar, kako nemirno obletavajo ptiči nekaj na morju, in to v času, ko so imeli navadno svoj popoldanski počitek. Stvar, ki je vzbudila radovednost ptičev, je bil periskop podmorskega čolna; ladja je podvojila svojo hitrost in se rešila. Tako so plačali ptiči svoje kosilo. Ko beži velika divjačina iz gozdov, frfota in se skriva med grmovjem, se zajec pritisne plaho k tlo. dosti manjše divjačine so povozili topovi, marsikaj so postrelili vojaki. Veliki lovi bodo za več let uničeni. Pa kaj to! Iz več krajev na Nemškem poročajo o škodi, katero dela na polju pribegla divjačina. Ker je lov prepovedan, se je pomnožila divjačina v Vzhodni Prusiji in v delu Alzaškega. V gozdih zgornje Pfalce so se razmnožile verveje, ki delajo veliko škodo. S Slovaškega poročajo, da dela divjačina škodo tudi po vinogradih, zajci in kunci so poškodovali trsje bolj kakor slana in trna uč. Pri Klobovku je neki uničeno 60 do 70 odstotkov vinogradov. — Čudno vendar, da si ne bil smel kmet pomagati napram škodljivcem.

Žene v Kruppovih tovarnah. Iz Ženeve (Švica) poročajo: Oфициalna poročila kažejo, da je bilo dne 1. junija v Kruppovih napravah v Essenu zaposlenih kakih 500 mladih žensk, proti 1325 v januarju. Skupno število uslužbencev se ne navaja; dne 1. januarja je znašalo 46,925 oseb.

Rumunija je naročila v Ameriki 500 milijonov patron. Puške so lačne.

Kakšno je bojišče?

(Gustav Hollström v "Dagens Nyheter.")

I. Proti šesti uri zjutraj se je posušila megla. Videti je bilo, da bo topel dan. Nad nami je plulo nekaj Farmanovih dvokrilih zrakoplovov, in sicer v ostrem kotu so pluli kakor ptice selilke ter so se končno hipoma razvrstile v eno črto. Nad gozdom ob desni se je gibal na vrveh zrakoplov podoben velikanski klobasi. Kamor se ozremo, povsod vidimo same vojake. Ob odprtih oknih stoje ter kramljajo z ženami. Opravljajo se sredi kmetiškega dvorišča, na katerem je polno konj. Tam perejo svojo spodnjo obleko pri vodnjakih, postanejo nekoliko in se začudeno ozirajo za nami. Kako pridejo sem civilne osebe, ko vendar ni videti drugih kakor nekaj malo žen, otrok in starčkov, ki so še ostali tukaj? Naenkrat se jim zjasni. Svoje kape dvigajo z glave, mahajo z njimi po zraku in kličejo glasno: "Vive la Presse!" (Živeljo časopisje!)

Tu in tam trenske kolone, s praznimi vozovi, če so drdrali proti jugu, s polnimi, če so vozili proti severu. Vmes zadenemo večkrat na žive ovire, med katerimi smo se le težko plazili polagoma dalje. Večinoma so bile črede volov. Prav tukaj prihaja 300 glav broječa čreda volov, ki jo gonijo vojaki v tradicionalnih gonjaških jopičih, s priostroeno gonjaško gorjačo v roki. Za kolono koraka nje poveljnik, poročnik. Ta nosi rjave žametne hlače in se opira gredeč ob slabo obdelano grčavo palico ter je v splošnem melanholičnega (otožnega) lica. Resnično: če se nekoč vrne zdrav iz te vojne domov — kaj se očividno najbrže zgodi — kaj za božjo voljo naj potem pripoveduje svojim otrokom, če ga nekoč z otroško radovednostjo povprašajo o njegovih junaštvih? Ali naj jim morda pove: "Mes enfants, slišal sem topovsko grmenje samo oddaleč, s puško nisem niti enkrat videl streljati, — (se obrne proč) bil sem v svetovni vojni volovski gonjač!" To je premišljeval melanholični poročnik, kakor se mi zdi, med svojim počasnim korakanjem ter hodil za svojo leno in trmasto kolono...

Zavijemo z velike deželne ceste na pot, ki vodi v gozd. Komaj v desetih minutah smo dospeli na nekoliko več nego sto metrov visok grič. Tukaj nas je že čakalo nekaj častnikov, ki nas povedejo skozi mlado hosto na ono stran griča. Častniki so se zabavali med seboj imajoč pred seboj razgrnjene zemljevide. Kažejo proti zahodu, proti severu. Šli smo v tej smeri in si pritrjevali: res, čudovito krasno! Oberst se smehlja, smehlja, kakor bi hotel z njim označiti že vnaprej velik učinek tega, kar bo povedal. Še nekoliko časa je pomolčal. Potem pravi:

"Gospodje moji, ni tako posebno lepo tam doli. Bojišče je."

Z odprtimi ustmi se ozremo vanj. Seveda, mi nismo vojaki, nego časniki smo, ki končno o vojaških stvareh ne razumemo preveč, vendar pa ne moremo razumeti, zakaj bi nas kdo smešil. "Bojišče je," ponovi oberst poleg nas.

Znova zremo tja doli, daleč tja po dolinah in gričih. Nastavili smo daljnogled na oči, preiskavali pokrajino meter za metrom doli spodaj, pa nismo videli drugega kakor njive in travnike, vijugi dveh rek in pa z gozdom obraščeno višavje.

"Ali ne zapazite ničesar v tej pokrajini?" vpraša oberst, "a sedaj vas opozorim na neko posebnost. Poglejte, prosim, še enkrat skozi daljnogled, da poiščite na tej obširni pokrajini vsaj še kakšno živo bitje, razen ptičev. Ali vam je mogoče opaziti kje kakega človeka, konja, ali tudi le psa?"

Ne, tega sicer ne moremo. Pokrajina je mrtva. Razprostira se kot tihožitje, ki ga obseva poletno solnce, leži kakor bi sanjala, kakor bi bila začarana, toda nikjer okrog in okrog ni opaziti niti enega živega bitja.

"Niti ne slutite ne, gospodje moji," pravi oberst zopet, "koliko čet je tam doli pod vami. Skupaj jih je 200.000, na vsaki strani 100.000." Potem nam počiše na podlagi zemljevida postojanke. Tukaj okoli nas ob levi stoje francoske baterije, tam doli spodaj strelski zakopi. In tam pa stoje nemške baterije, in ta m se začnejo nemški strelski zakopi. Po-

grešate grmenje topov? Čudite se? Ta molk je povsem slučaj, gospodje moji, in če bi še nekoliko časa stali tukaj, pa kmalu zopet začne bobnenje.

Zopet se oziram tja doli. Ozirali smo se daleč tja okolo po solnčnem leskečem smaragdnom zelenju, po vijočih se potih, po gozdu, po srebrnem blestečem se pasu rek. — Bojišče...! Od vseh čudovitih stvari, ki sem jih videl na bojni črti, se mi zdi to najbolj čudovito. Moderno bojišče! Dvestotisoč mož preži kakor panter, drug na drugega, kdaj bi bil ugoden trenutek za naskok. Spominjam se vseh podob, ki sem jih kdaj videl, od najgrozovitejše tiskane na katerih se bori po troje, četvero, pet mož ter skuša drug drugega zabosti pa do bojnih podob iz leta 1870-71, in onih iz balkanske vojne, slike, ki imajo namen doseči učinek s svojimi divjimi konjeniški atakami, z dolgimi vrstami padlih in s pravim pekлом na svetu in s peklenkim ognjem šrapnel in granat v oblakih...

"Well, I never..." pravi ameriški senator, ki je bil z nami. In umolkne.

Mislil, da je hotel reči, da tega ne bi bil nikdar veroval. Ni hče od nas ne bi bil veroval.

"Neok pa," pravi oberst, ko nas spremlja po poti nazaj, "nekoč — in najbrže ne bo dolgo — bo ta pokrajina, to bojišče tako, kakršno je ono, ki ga vam sedaj pokažem..."

II.

Tri avtomobile smo pustili zadaj ter se vozili dalje kolikor mogoče skupaj. V nekaj minutah smo dospeli na novo cesto. Vse okolo je mrtvo in opustošeno. Tupatam po njivah stoje majhni leseni križi na majhnih kupih zemlje in na križih visi francoska vojaška čepica, kirasirska čaka ali čelada. In okoli in okoli — dupline v zemlji, velike komaj meter v premeru, druge pa tudi kakor široki in globoki zijajoči brlogi. To so jame, kamor so udarile granate različnih velikosti (kalibra). Gori na vrhuncu štrle žalostni ostanki gradu, okolo katerega so se vršili ljuti boji, ki je bil morda petkrat zavzet, izgubljen pa zopet zavzet. Zidov-

Radley, Kans. Svoječasno smo naznanili, da dne 10. julija t. l. skupna večerjava društev v Radley, Kansas. Velika se je vršila, in če vpoštevamo sedanje slabe čase, lahko izvedemo, da se je dobro obnesla. Mestna uprava je zadovoljna z deleži, ki jih dobila od prebitka. Udeleženo so se veselice društva: Sporočanje št. 72 S. N. P. J., društvo št. 9. A. S. B. P. D., društvo št. 2. S. S. P. Z., društvo sv. Barnešt. št. 37 in nemško društvo. Razpravljamo se vsemu občinstvu mesta in okolice, ki se je udeležilo veselice, posebej pa še izredno zahvalo Slovenskemu pevskemu zboru iz Ringo, Kans., ki je razveselilo z nekaterimi slovenskimi pesmami.

Veselični odbor: Pongrac Jurše, Aloiz Lekše, John Dollar, Jacob Hanshak.

SMRTNA KOSA.

Kamnoseška organizacija na Slovenskem je izgubila vrlega sodelavca in organizatorja za južne kraje tajnika sodruga Albina Čučina. Ponedeljek dne 12. julija 1915 umrl po daljšem hudem bolehanju šele 31 let star za tuberkulozo na Dunaju.

Ivančan je bil po poklicu kamnosek. Za delavsko gibanje se je zanimati že kot vajence ter se prav potom organizacije dvigalo do izobrazbe in inteligence. Bil je izredno sposoben za junaka, ki je znal vse štiri jezike, ki jih imamo v primorskih slovenskih deželah. Posloval je do izbruhaja vojne v Nabrežini. Sodrugi iz slovenskih krajev, klasti Primorci in Ljubljancani se gotovo spominjajo tega mirovnega, poštenega organizatorja ter ljubeznivega prijatelja z najprijetnejšim spominom. Vsem nam je žal, ter izražamo sočustvo organizaciji na tej veliki izgubi, ki zadene zlasti naše južne kraje.

Blag spomin dragemu sodrugu Albini!

DRAGINJA V LJUBLJANI.

"Slov. Narod" piše: Nevolja zaradi draginje na ljubljanskem trgu je splošna, zakaj le malokdo zna zmaguje take cene, kakršne sedaj zahtevajo prodajalke. Sedaj prihaja novina na trg, a če je kdo mislil, da bodo cene zmernejše, se je zelo zmotil. Obena želja je, naj se vnovič ustanove prodajne cene in brezobzirno preskrbi, da se jih bodo držali ljudje, ne samo prodajalci, ampak tudi kupovalci. Proti dražiteljem, kupovalcem in prodajalcem se naj energično postopa. Za jajca zahtevajo kmetice sedaj, ko je največ jajc, po 14 vinarjev za eno, dasi bi smele zahtevati le 12 vinarjev. Če kupovalca zahteva nižjo ceno, pa poriče kmetica košaro in pravi: Niso na prodaj! Kdor prinese na trg, mora prodati po ustanovljeni ceni. Enako je z mlekom in drugimi živili. Bojazen, da bi ljudje ne prinesli živil na trg, je prazna. Kaj pa bodo z njimi? Kmetovalci potrebujejo ravnotako denar kako meščani živila. A tudi gospodinj se naj združijo

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSA KI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslavanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališta je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glavno slovensko organizacijo Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih neredit, je posiljati predsedniku družbe

Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

DRŽAVNI RUDNIKI.

Kamor pride predsednik zveze industrijske komisije Frank Walsh, se gotovo kdo najde, ki ga izprašuje, ali kakor se pravi v žurnalističnem jeziku, intervjuva. Tudi v Kansas City se je tako zgodilo.

Po njegovih izjavah je soditi, da bo poročilo komisije, katero podpiše Walsh, obsegalo tudi predlog, da naj se poddržijo rudniki in tudi takozvana Rockefeller Foundation. Walsh pravi, da ni denar, s katerim je bila utemeljena Rockefellerjeva ustanova, nič drugega kakor plače, ki so bile delavcem utrgane. Zato naj bi vlada prevzela sklad in ga rabila za zboljšanje življenjskega položaja delavcev.

Rudnike naj bi po njegovem mnenju prevzela vlada in jih dala delavcem v najem, da bi jih vodili po kooperativnim sistemu.

Walsh je pogumen mož; kajti kdor se spusti v Zedinjenih državah v odkrit boj z Rockefellerji, mora že imeti nekoliko hrabrosti. Za svoje delo na čelu industrijske komisije zasluži veliko priznanje. Škoda, da ni tak moč natančneje preučil modernega socializma!

Njegovo mnenje o Rockefellerjevi ustanovi je popolnoma pravilno in — socialistično. Ves kapital, naj bo kjerkoli, je v zadnji vrsti produkt človeškega dela. Diferenco med plačo, katero da delavcu, in med fiktivno ceno delavskega produkta spravi kapitalist; iz teh diferenc nastane in se množi kapital.

Tako je nastalo tudi Rockefellerjevo premoženje. Walsh se torej nič ne moti, če pravi, da so to plače, ki so bile delavcem utrgane. Tudi denar, ki leži v Rockefellerjevi ustanovi, je nastal na enak način. V tem načinu ustvarjanja kapitala tiči največja socialna krivica.

Ali ta način se tudi tedaj ne bi prenehal, če bi vlada res prevzela Rockefellerjevo ustanovo v svojo upravo. Ako bi mogla dati sedanjemu vlada najboljšo poročilo, da se bo ta denar resnično rabil za blagor delavstva, bi bila to vendar le kaplja dobrote v morje bede in krivice. Bivstveno ostane razmerje med delom in kapitalom neizpremenjeno. Kapital bo nadalje izkoriščal, delo pa bo nadalje izkoriščano. Zakaž drugače je kapitalizem nemogoč.

Dokler je kapitalistično izkoriščanje, so pa tiste velike socialne razlike neizogibne, iz katerih nastaja beda. Revščina ni odvisna od tega, če zasluži človek dolar ali pa deset dolarjev na dan, ampak od tega, koliko je dolar vreden. Ako morejo kapitalisti pognati cene od delavcev izdelanih produktov tako v višino, da velja dvajset dolarjev, kar je prej veljal dolar, tedaj je delavec z desetimi dolarji dvakrat revnejši kakor prej z enim dolarjem.

V privatno kapitalistični družbi določa cene privatni kapitalizem. Naravno je, da se hoče kapital odškodovati za vsako izgubo. Ako je prisiljen primakniti delavcem pri plačah, hoče to izravnati z večjimi profiti pri prodaji, in zopet je delavec tisti, ki trpi.

Kapital ima razna pota, da izravnava svoje izgube in napeljuje

dobičke v svoje blagajne. Eden teh potov se imenuje politika. Carinski in davni sistem ni le sredstvo, da dobivajo države, mesta, zveza, dohodke, ampak z njimi se tudi regulira vrednost denarja. In dokler je politični aparat v kapitalističnih rokah, je nadvse dosledno, da mora služiti kapitalističnim interesom.

Ni pa tudi nobenega poročila, da bi se Rockefellerjeva ustanova, tudi če jo vzame vlada v svojo upravo, pošteno rabila v prid delavstva. Še več. Absolutno je neverjetno, da bi kongres sprejel Walshov predlog, kajti ta kongres je kapitalističen, in ne bo za nič na svetu hotel storiti kaj hudega kapitalistu, pa še takemu, kakršen je Rockefeller.

Vlada, ki bi prevzela Rockefellerjevo fundacijo, ne bi imela nobene pretveze več, da bi se upirala popolnemu podržavljenju vsega privatnega kapitala. Tako kakor je nastalo premoženje, ki leži v Rockefellerjevi ustanovi, je nastal ves kapital. Če je prav, da konfiscira vlada Rockefellerjevo ustanovo, je prav, da konfiscira vse njegovo, pa tudi vsako drugo premoženje. Tega pa ne bo riskiral noben kapitalistični parlament.

Tudi rudnikov ne bodo podržavili. Ko je bil v Coloradu boj najostrejši in so kapitalisti enostavno bagatelizirali Wilsona, ki je hotel posredovati, se mu je svetovalo, da naj prevzame coloradske rudnike v upravo vlade. Predsednik se je pa poučil, da ne more tega storiti, ker bi bilo proti zakonu.

Kajpada bi bilo, ker so v Ameriki zakoni kapitalistični. Ali dokler imajo kapitalisti v kongresu večino, jih tudi ne bodo izpremenili v protikapitalističnem zmislu. Če pa bi se vendar dale jame na kakšen način podržaviti, se ne bi ogrevali za to, da jih dobe rudarji v najem in da jih vodijo po kakšnem kooperativnem sistemu.

To bi bil kos sindikalizma, iz katerega pa tudi ne pride socialna pravičnost. Socializem zahteva, da je lastnica produktivnih sredstev, med katera spadajo seveda tudi rudniki, vsa družba, ne pa da bi bile posamezne delavske skupine lastnice posameznih delovnih sredstev. Taka razdelitev bi ustvarila gospodarske razlike in gospodarska nasprotja med posameznimi delavskimi skupinami, in ne bi bila bivstveno nič boljša kakor privatni kapitalizem.

Ako bi bilo nacionaliziranje v katerikoli industriji mogoče, bi mogla le vlada voditi obrat. To ni ideal, ni absolutna pravičnost, ampak relativno je to najmanjša krivica, ki je v kapitalistični družbi mogoča. Popolna socialna pravičnost pa nastane šele tedaj, če se izpremeni sedanja država v svobodno organizirano družbo vsega ljudstva. Ali pogoj za to je zmaga socializma.

V Ameriki se pa za sedaj niti državnega kapitalizma še ni bati, ker je vpliv privatnega kapitala na mase še tako velik, da preprišajo takorekoč z navdušenjem vsi politiki kapitalistom, ki niso tako na glavo padli, da bi brez sile opustili svoje profitarne interese.

Walshovi predlogi so zanimivi. Ali do njih izvedbe v kakršni koli obliki je še daleč, tako daleč kakor od dosedanjega političnega indiferentizma delavskih množic do njih politične zavednosti. Kadar bo delavsko ljudstvo delalo svojo politiko, bodo pa reforme, ki jih predlaga Walsh, veliko premajhne.

Ameriški prostovoljci.

Kanadski minister za milico, generalmajor San Hughes, je v Londonu, na nekem shodu Američanov, izjavil, da služi več kakor 2000 Američanov v kanadski vojski. Pravi, da je odposlal že čez sto sožalnih pisem ameriškim materam; toliko jih je poleg Kanadcev padlo na Flanderskem. Lahko bi bili dobili še več ameriških prostovoljcev, če bi bili hoteli. Nekateri bivši gojenci iz West Pointa služijo kot častniki v kanadski armadi.

Kdor hoče odkidati gnoj, se ne sme ustrašiti, da se bo umazal.

Tudi največje premoženje je ustvarilo delo, toda — ne delo kapitalistov.

Delavstvo in kajzerjevske intrige.

V razkritjih o mahinacijah nemških agentov, o katerih poročamo obširneje na drugem mestu, je tudi nekoliko točk, po katerih bi bilo sklepati, da so zastopniki nemške vlade izkušali korumpirati delavsko gibanje v Ameriki na ta način, da so hoteli povzročiti stavke, ki naj bi služile interesom Nemčije in Avstrije.

Preden izrečemo svoje mnenje o tej važni zadevi, je treba še nekoliko stvarnega poročila.

V pismu s podpisom C. Dencker, ki ga najdejo naši čitatelji na drugem mestu, je naveden "naš prijatelj K". V nekaterih krogih je nastal sum, da bi ta K. utegnil biti podpredsednik zveze strojnikov, J. J. Keppler, in zato so ga intervjuvali. Prepis omenjenega pisma mu je bil predložen, on pa vprašan, če bi mogel dati kakšno pojasnilo o tajnostih, na katere se pismo nanaša.

Keppler je z največjo odločnostjo odklonil vsak stik s to rečjo in dejal, da je edino kot član strokovne organizacije interesiran na tem, da se pribori osemurni delavnik in boljše plače za strojniko.

"Pokažite mi pismo, da ga natančneje pogledam," je dejal nekemu poročevalcu.

Ko je prečital oba pisma, je dejal:

"Ne, jaz nisem tisti K., katerega se to tiče. Kdorkoli misli kaj takega, ga pozivam, da naj javno napiše ali pa tiska, da je ta K. tisti Keppler, ki je bil v Bridgeportu. Jaz nimam s to rečjo v nobenem oziru nič opraviti. Zanima me le toliko, kolikor me sploh zanimajo časniške vesti. Pred tednom je prišel k meni zastopnik Worlda, in me je vprašal, če mi je znan C. Dencker, ki je podpisan na tistem pismu, ali pa Marlow, kateremu je bilo pismo upravljeno. Ne morem se spominjati, da bil bil kdaj kaj slišal o teh ljudeh, prav tako pa tudi ne o "C. W. Mc-Lane" iz Detroita, ki je pisal Denckerju, da se lahko uprizori stavka v avtomobilski industriji. Medtem sem se trudil, da bi bil pozvedel, kdo so ti ljudje, toda brez uspeha. Gotovo niso v zvezi z nobeno delavsko organizacijo, katero poznam jaz. — Ne, v tem ste prišli na napačno addresso, če hočete od mene kaj izvedeti o delovanju za Nemčijo v zvezi z delavstvom. Nikdar se mi ni nihče približal s to rečjo. Nikdar mi ni bil podan predlog, da bi se ustavil izvoz municije, ali pa da bi se sploh storilo kaj žalega bodisi zaveznikom ali pa Nemcem.

Tudi ni nobenega razloga, zakaj naj bi se to zgodilo. Vzemite, da bi jaz uprizoril tako stavko in rečimo, da bi dobil zato naravnost od nemškega kajzerja milijon dolarjev. Tisto minuto, ko bi podjetniki sprejeli zahtevo osemurnega delavnika, ne bi mogel zadržati niti enega delavca, da se ne vrne na delo. Kadar delajo, zaslužijo vendar toliko, da ne bodo štrajkali niti minuto dalje, nego morajo. Življenje je drago.

To bi rad pojasnil. Interesira me edino le osemurni delavnik za masiniste. To hočem, drugemu nič. Ravno da vam pokažem, kako nemumno je, če kdo pravi, da sem "K" ali pa sploh človek, ki dela za Nemčijo, naj vam povem, kako je nastala stavka v Bridgeport. Dejtal sem svojčas, da je situacija, ki so jo ustvarila velika vojna naročila, pravi čas za stavko, ker morajo tovarne, ki so dobile ta naročila, hitro dodajati blago.

Naglašal sem, da dosežemo osemurni delovnik za masiniste, ki delajo v teh tovarnah, veliko lažje in hitreje, kakor kjersibodi drugod. Potem bi ga lahko dobili za vse masiniste v kakršnihkoli tovarnah. To je bilo, preden sem prišel v Bridgeport.

Potem sem šel v Bridgeport zaradi povsem druge zadeve in nisem mislil na to, da začnem tam s štrajkom. Videl sem ondote razmere in spoznal, kaj bi se moglo storiti; prepričal sem se, da je bila ravno tam prilika in da bi se lahko storilo nekaj velikega. Prav tisti čas, ko smo izdelavali zahteve, mi je dejal major Penfield, vodja tovarne, da sploh ne bo razpravjal z masinisti, dokler niso v štrajku. Sklenil sem torej, da jim storim to uslugo, pa sem napovedal stavko.

Tako se je pričela stavka v Bridgeport. Bila je zame čisto poslovna reč, kakor vse druge stavke, ki jih vodimo. Moje delo je to, da dosežemo osemurni delovnik za masiniste. Vojna mi je dala priliko za to, in lahko stavite na to, da jo bom porabil."

Kepplerjevi argumenti so tako jasni, da ne bo mogel noben človek brez predsodkov dvomiti o njih.

Toda afera nemških intrig ni s tem spravljena s sveta. Tudi s tem ni ubita, da podaje dr. Albert sila dolgovazne izjave, v katerih trdi, da ni nič na stvari, česar pa ne more podpreti z nobenimi dokazi.

Dr. Albert pravi, da so mu bila pisma ukradena. To je mogoče. Ali za javnost ni to oddaleč tako važno, kakor dejstvo, da ne more dr. Albert reči: "Ta pisma niso pristna; ta pisma ne eksistirajo; ali pa: ta pisma so falsificirana." Narobe! S trditvijo, da so mu bila ukradena, še celo priznava, da eksistirajo in da so taka, kakor so bila objavljena. Da pa bo dr. Albert, ki je v tem slučaju soobtoženec, trdil, da so pisma nedolžna, je pa razumljivo; kajti drugega zgovora sploh nima.

V teh pismih se pa govori tudi o delavskem gibanju.

Izza vseh spletkarij, ki jih je vršila oficijalna kajzerjeva Nemčija, bi bilo naravnost čudno, če se ne bi bili njeni zastopniki izkušali domisliti vseh mogočih načinov, s katerimi bi se dal izvoz orožja in municije za zaveznike preprečiti. In ker je splošno znano, da nima nemška vlada

niti za gram več vesti kakor druge kapitalistično imperialistične vlade, je bilo takorekoč na dlani, da poteka, če se ne bi dalo tudi pri delavcih kaj opraviti z denarjem.

Znano je, da so Angleži in Francozi vjeli nekoliko špionov, ki so se posluževali pri svojem poslu različnih "nenavadnih" sredstev, n. pr. falsificiranih in prisrparjenih ameriških potnih listov. Ravno tako je znano, da so na Ruskem obesili nekoliko zelo visokih častnikov, ker so se dali podkupiti od Nemčije.

No, če se dajo podkupiti generali in polkovniki, si misli kajzerjeva vlada, je treba vendar poizkusiti, če se ne bi dali podkupiti tudi delavci in njih voditelji v Ameriki.

Nam niso prišli kajzerjevi agenti povedati, kaj da uganjajo, pa tudi ne moremo vedeti, kaj se je faktično godilo. Prav nič pa ne dvomimo, da so tudi na tem polju poizkušali svojo srečo. Ali so imeli pri tem kaj uspeha ali nič, ali pa so morda ostali na cedilu kot goljufani goljufi, je njihova skrivnost. Nikakor pa ni izključeno, da se dobe tudi v delavskem gibanju kreature, ki so marsičesa sposobne za denar.

Strokovno delavsko gibanje v Ameriki še danes nima zdrave podlage. To smo sami že dostikrat naglašali in razlagali. Večinoma je unijski sistem zelo zelo oddaljen od moderne delavske organizacije in tiči z obema nogama v starem cehovstvu. Tudi toliko hvalisana demokracija je v mnogih unijah samo utvara in mnogo teh organizacij stoji faktično pod komando posameznih uradnikov. Zato so slučajni korupcije v Ameriki veliko lažji kakor v Evropi, in dosti se jih je že primerilo.

Tako je tudi mogoče, da so nemški agentje našli posamezne ljudi, ki so bili pripravljeni za nepošteno izrabljanje delavskega gibanja. Kakor so se že našli posamezni lumpi, ki so v delavskih organizacijah delali za kapitaliste, se tudi lahko najdejo taki, ki bi delali za kajzerja.

Če bi bila strokovna organizacija v Ameriki tako moderna, kakor ni, bi se taki izdajalci kmalu zasačili. Danes so pa v unijah še različni koti, v katerih se lahko skrivajo. In to je velika škoda za delavstvo, ki bi se moralo iznebiti takih kreatur.

Toda poizkusi kajzerjevevi, da bi izzvali štrajke tam, kjer bi bilo zanje koristno, prihajajo ravno ameriškim kapitalistom prav. Dajejo jim namreč pretvezo, da se pri vsaki neljubi stavki — in kdaj ni štrajk podjetnikom neljubi? — sklenejo na nemške prste.

Kljub vsemu je nemškim agentom bivstvo delavskega gibanja vendar nerazumljivo. V tem ima namreč Keppler popolnoma prav: Štrajk se veči lahko začne, tudi če ga ni delavstvo faktično želelo; ali štrajk se ne more proti volji delavstva voditi v neskončnost. Delavstvo ne gre nikdar v boj zaradi samega boja, temveč zaradi gotovih zahtev, ki se nanašajo na podjetnikom in javnosti. Lahko bi se reklo, da zadostujejo za neskončen štrajk pretirane zahteve. Ali vse izkušnje uče, da so neopravičeni štrajki nemogoči, oziroma, da se kmalu polomijo. Če pravijo nemški diplomatje, da bi veljala stavka v avtomobilski industriji 50.000 dolarjev, so naravnost pregrešno površni. Za štrajke, ki so bili vsled kapitalistične trme dolgotrajni, pa tudi ne neskončni, so porabile prizadete unije na milijone dolarjev. Petdesetisoč dolarjev v avtomobilski industriji je pa taka bagatela za štrajk, da bi se ta v zelo kratkem času razdril, tudi če bi se vodil za najpravičnejše zahteve. Ako bi se pa štrajkalo za nemogoče zahteve, se štrajk ob 50.000 dolarjih s tem ne bi podaljšal, ampak še bolj prikrajšal. Delavstvo ne pričakuje od štrajkov absolutne pravičnosti, ampak gotovo zboljšanje, in dobro ve, kaj se more v določenih razmerah zahtevati, kaj pa ne.

Nemški provokaterji so torej gotovo želeli štrajke v Ameriki. Toda ameriški kapitalisti se vedoma lažejo, če trdijo, da štrajkajo delavci v oboroževalni industriji za Nemčijo in pod nemškim vplivom.

Delavci štrajkajo zase in za svoje interese. In če nastajajo stavke pretežno v vojni industriji, so godi to zaradi tega, ker ima ravno ta industrija največje profite in je zaradi tega najprej mogoče, da se tukaj kaj pribori.

Nemške spletkarije so obsodbe vredne in delavstvo mora imeti zaradi njih odprte oči. Toda nič manjše obsodbe niso vredne kapitalistične intrige, ki pobero protidelavsko pretvezo, kjerkoli jo najdejo, in delavci morajo imeti odprte oči, da se ne dajo s takim švindlom ugnati v kozji rog.

Poljakom pravijo, da jim bodo dali svobodo; pa jim iščejo — kralja.

Farmarji v Iowi tarnajo, da nimajo konj. Kajpada, v Evropi so jih bolj potrebovali.

Ruska duma je sprejela nov dohodninski davek. Zdaj se ve, zakaj je bila sklicana.

V Kruppovi tovarni dela 5000 žena. Schiller je pel, da pleto žene "nebeške rože v zemeljsko življenje." Pri Kruppu delajo nekaj drugega kakor nebeške rože.

Američanom prinaša evropska vojna vendar nekaj koristi: Nauči jih nekoliko evropske geografije. Tako n. pr. sedaj vedo, da ni Srbija v Aziji in da žive v Avstriji razni narodi. Rumunije ne zamenjavajo več z Romanjo in Varšave ne iščejo na Balkanu. Če bo trajala vojna res tri leta, doživimo še čudeže ameriškega geografičnega znanja.

NAPITNINA.

Illinojska legislatura si ni pridobila pri ljudstvu posebne slave, in človek se mora le čuditi, da voli masa volilec kljub vsem dosti bridkim izkušnjam vedno zopet tiste gobezdače, ki so jo že tolikokrat potegnili s praznimi obljubami.

Več kakor cel mesec so n. pr. plemeniti gospodje zakonodajci zapravljali svojo plačo s tem, da so se pripravili za predsednika. Če se pa vpraša, kaj se je storilo za delavce, se lahko napiše na tablo največja ničla.

Toda ta mesec je prišel v veljavo zakon, ki je navidezno zelo pameten. Od prvega avgusta zadene po Anti Tipping Bill v Illinois vsakega človeka, ki da ali sprejme napitnino, globa od desetisoč dolarjev ali pa primerna ječa.

Proč z napitnino!

To je prav lepo geslo. Navada, dajati napitnino, je nerodna za tistega, ki jo daje. Običaji so različni, človek ne pozna vseh, pa se lahko smrtno blamira, če se ne ravna po šegi. Da, šega je krutejša od vsakega zakona, blamažja je pa neprijetna, in nekateri ljudje je kar ne morejo prenašati. Kako je n. pr. človeku pri duši, če ponudi napitnino tam, kjer je ne sprejemajo? In kako se počuti, ako da deset centov, kjer je v navadi "kvoder", pa ga pogleda natakakr zaničljivo kakor grof tujega psa!

Napitnina pa tudi ne more driti samozavesti onega, ki jo sprejema. Napitnina je celo poniževalna, ker je vedno podobna miloščnosti.

Torej proč z njo!

Illinojski zakonodajci so jo odpravili.

To se pravi: Sklenili so zakon proti napitnini. Da bi bila s tem res odpravljena, bodo pa le zelo lahkoverni ljudje verjeli. Papirje je potrpežljiv, ampak življenje ni iz papirja.

Z napitninami računajo vsaki vrstni uslužbenec; ali z njimi računajo tudi — gospodarji. Kjer se daje napitnina, so plače toliko manjše. Da, celo taki slučajni zgođe, da ne dobivajo nastavljenici nobene plače, temveč morajo gospodarju plačevati za brezplačno službo, ker baje napitnine tako liko neso.

Če mislijo zakonodajci, da so illinojski restavratereji, hotelirji, železniške družbe i. t. d. od avgusta zboljšale plače svojih uslužbencev, ker jim odpada napitnina, se zelo motijo. Ker pa je za ta uslužbenec življenje od 1. avgusta dalje nič enesje kakor prej, so kljub zakonu odvisni od napitnine. Morda se dajo malo bolj diskretno, ali daje bi sprejema se brez obzira na datum in zakon.

V Springfieldu bi bili s svojim zakonom storili zelo pametno reč, ako bi bili obenem poskrbeli, da se more uveljaviti. Zato pa bi bili morali v enako strogim zakonem prisiliti podjetnike, da plačajo svojim uslužbencem pošteno mezde. Ker pa niso storili tega, so sklenili zakon za makulaturu, kakor da bi bili ukazali, da je v Illinois prepovedano jesti in piti.

ŠPION V UNJI.

Iz Oakland, Cal., poročajo: Oakland Carmen's Union je izključila svojega tajnika Henry Gattela, kondukterja pri San Francisco Oakland Terminal Railway. Dokazali so mu, da je v službi Railroad Auditing and Inspection Co. ter da je opravil zanjo špijske službe. Ko so mu pokazali pisma, ki jih je dobival od omenjene družbe, je priznal svojo krivdo.

Šumili so že dolgo, da mora biti nekdo v uniji, ki poroča družbi vse, kar se godi v organizaciji; naposled se je posrečilo dognati, da je Gattel izdajalec. Unija je sklenila, da pošlje njegovo fotografijo in natančen opis vsem interesiranim organizacijam.

Sedaj seveda ne bodo kapitalistični listi dejali, da se bojujejo kapitalisti z umazanimi sredstvi.

Diplomatje, agenti, špioni.

I.
Office George Sylvester Viereck,
1123 Broadway, New York.
29. junija 1915.

Cenjeni dr. Albert!
Ko stvar se enkrat premišljam, mi prihaja na misel, da ne bi bila gospa R. prava posredovalka, ker se ne bavi s svojimi lastnimi financami. Če ze mora biti ženska, bi bila gospa G., mati naše prijateljice gospe L. mnogo boljša.

Osebnost ne vidim nobenega vzroka, zakaj se ne bi moglo to plačilo opraviti vsak mesec potom gospoda Meyerja kakor ostala plačila. Če je temu kaj ugovarjati, bi predlagal, da se opravijo plačila pri mojem osebnem prijatelju in pravniku Ely Simpsonu, katerega pozicija kot mojega jurističnega svetovaleca bi jo izključila od vsake mogoče preiskave.

Ker sem ta mesec že prejel 250 dol., prilagam za junij še račun za 1500 dol. Prosim, pritisnite nanj svoj pečat, pa pošljem potem svojega tajnika po denar. To pismo pošiljam iz razumljivih razlogov po poslu, ker ne želim, da bi šlo po pošti.

S prijaznimi pozdravi
vdani Vam
G. S. Viereck.

Račun za 1750 dol. za mesec junij je fotografiran in v New York World poleg pisma objavljen.

II.
New York, 1. junija 1915.
Dragi gospod Viereck!

Vaš račun za 1500 dol. doklade, ki ostanejo po odbitku že izplačanih 250 dol. za mesec junij, sem dobil.

Upam, da vam tekóm prihodnjega tedna lahko izplačam denar. Medtem prosim, da mi predložite primerno osebo, ki bi mogla temeljito preučiti finančne razmere Vašega lista. Od tistega trenutka, ko vam izplačujemo pravilno doklado, moram

1. imeti nov izkaz o položaju Vašega lista;
2. izvrševati kontrolo zaradi finančne uprave.

Razum tega se morava sporazumeti o politiki, katero boste zasledovali, kar doslej ni bilo potrebno. Morda ste tako prijazni, da se na podlagi tega pisma zmenite o stvari z gospodom Fahrenom.

Vdani Vam
dr. Albert.

Za "Fatherland" je torej dokazano, da je reptilski list nemške vlade. Zanimivo bi bilo izvedeti, koliko listov v Ameriki žre še iz jasel tujih vlad. Kajti v Zedinjenih državah je vsaka vlada razum ameriške tuja, nakar so morda različni lumpi, ki se krmijo iz Berlina, z Dunaja, pa tudi od drugod, že pozabili.

Toda "Fatherland" ne zastopuje nemški vladi. To je razumljivo. List ima na sebi nemški pečat, in kdor ni že a priori Nemčiji prijazen, se ne vjame na te limanice. V Berlinu žele obsirnejšo akcijo. Vplivati hočejo na liste, ki se zde Američanom nesumljivi; tam se bolj izplača odlagati kukavičja jajca.

O tem daje sledeče pismo nekoliko primera:
Prepis.

Zunanji urad.
Berlin, 10. maja 1810.

S tretje strani sem izvedel, da bi ameriški žurnalista Edward Lyell Fox, zastopnik "Wheeler Newspaper Syndicate," "American Magazine" in "Illustrated Sunday Magazine" zopet prišel kot poročevalec v Nemčijo. Po vestih, ki sem jih dobil, se sicer njegovi listi strinjajo s tem naménom, niso pa voljni pokrivati stroške gospoda Foxa. Ker nam je omenjeni poročevalec, ko je bil zadnjič v Nemčiji, z dobrimi poročili prav mnogo koristil, bi bilo premisliti, če ne bi bil "German Information Service" voljan kakor zadnjič tudi sedaj pokriti stroške, ki bi za pet do šestmesečno bivanje mogli znašati 5000 do 6000 mark.

Prosim vdano Vašo ekscelencio, da potipa pri gospodu Foxu zaradi njegovega namena in se pouči, če bi se tam našlo na kakšen način pokritje stroškov, da se pošlje gospod Fox sem.

Pričakujem čim hitrejši, če gre, brzojaven odgovor.
Državni kancelar.
Po nalogu Stumm.

To naloge je nemški veleposlanik izročil vojnemu atašeju kapitanu Papenu s sledečim pismom:
Cesarsko nemško poslaništvo.
Washington, D. C.
31. maja 1915.

I. No. A. 3679.
Ljubi moj gospod von Papen!
V prilogi vam pošiljam prepis berlinskega ukaza. Ker imate zveze z gospodom Foxom, bo priporočljivo, da opravite Vi to zadevo.
Z najboljšo zahvalo
iskreno vam vdani
J. Bernstorff.

Fond "German Information Service" je seveda založen z denarjem nemške vlade. Razume se samo ob sebi, da je želja nemškega kancelarja v takem slučaju ukaz. Da pa izdaja kancelar take ukaze, pomeni, da se vrši vse to korumpiranje javnega mnenja uradno, ne le z znanjem, ampak naravnost pod vodstvom nemške vlade.

Za ameriškega žurnalista, ki prodaja svoje pero na ta način, je kupčija z materijalnega stališča povsem ugodna. Iz fonda dobi po tisoč mark na mesec, ako mu neso poročila le po tisoč mark, je to skupaj dvatisoč; s tem se tudi v Nemčiji prijetno živi in tudi kak dolarček prihrani.

Toda zdi se, da opravlja nemška vlada take kupčije bolj mimogrede; njene glavne akcije so že zasnovane na širši podlagi. Med večjimi načrti je bil ta, da se inkorporira v Ameriki prava časniška agencija, katero bi kontrolirala — seveda na skrivaj — nemška vlada, in ki bi imela pisarne v New Yorku in Berlinu. Ta bi morala zalagati ameriške časopise z "nepriustranskimi," to se pravi z nemškimi poročili.

O tem priča uraden memorandum "o nakupu kontrolnih delnic v American Press Association," poslan drju. Albertu.

V tej spomenici je rečeno: "Pridobil sem zase tridesetdnevno predkupno pravico za kontrolne interese American Press Association, korporacijo z 1,600,000 dolarjev, z glavnim uradom v New Yorku in 17 podružnimi pisarnami v poglavitnih mestih Zedinjenih držav. Cena znaša 900,000 dolarjev. Nadaljnih 100,000 dolarjev bi bilo treba imeti na razpolago za uredbo poročevalske službe, za nakup tikerjev in patentov, ki jih sedaj kontrolira American Press Association. Na razpolago sta le dva za to delo primerna tikerja. Ostale kontrolira Central News Co., angleška korporacija.

V zvezi s tem načrtom je bil izdelan proračun za približne mesečne stroške in sicer:

Za newyorški urad:	
Glavni ravnatelj	\$ 1000
Glavni poročevalec	400
Nemško ameriški dopisnik	400
Dva potovalca po \$300	600
Potni stroški zanja	800
Stenotipist	100
Sluga	40
Stanarina	300
Splošni izdatki, brzojavi itd.	3000
Skupaj	\$6640
Za berlinski urad:	
Poslovodja	mark 2.400
Dva poročevalca po mark	1.600
Stroški zanja	1.600
Stenotipist	150
Posel	40
Stanarina	300
Splošni izdatki	5.200
Skupaj	14.890
Spomenica naglašja, da je pričakovati od takega podjetja, ki naj bi bilo povsem prirojeno ameriškega duhu, mnogo uspeha. Potem se priporoča, da naj to podjetje — ščuje proti Japoniki. Videti je torej, da ima Nemčija za okuženje javnega mnenja dovolj denarja.	

Na drugo polje spadajo poizkusi, s katerimi je Nemčija posegala v ameriško industrijo in trgovino, s čimer je hotela predvsem preprečiti dovoz vojnega materijala za zaveznike in jih spravljati v zadrego, mimogrede pa sebi zagotoviti razne v vojni "koristne" snovi.

V dolgem pismu, ki se ozira na vse mogoče podrobnosti, poučuje vojni ataše von Papen drja. Alberta, kako se fabricira tekoči klor in kako bi se zaveznikom onemogočilo dobavljanje te kemikalije.

Nemčija je hotela tudi ustanoviti deloma pa prekupati na tajnem razne tovarne za municijo, sprejemati od zaveznikov naročila, potem jih na nusti na cedilu. Da se je bavila z brezličnimi brzojavami, ki bi ji omogočali zvezo z ladjami na morju, je znano.

Med najzanimivejša poglavja spada to, kako je Nemčija korumpirala razne ameriške časopise in političarje. Miroljubnost nekaterih takih gospodov nima, kakor se sedaj vidi, nič opraviti z njihovim notranjim prepričanjem pač pa veliko s cesarsko nemškim vplivom.

Tu je n. pr. pismo, ki pojasnjuje to in še razne druge zadeve.
Chicago, 22. julija 1915.

Veledenjeni gospod tajni svetnik!
Vaše prijazno pismo z dne 10. julija s priloženimi časniškimi izrekom sem dobil. Skrbel bom za to, da pride vprašanje o udeležbi ameriških častnikov pri izdelovanju municije za naše sovražnike na prihodnjem velikem shodu embargo-konference na dnevni red ter sem v ta namen že izročil Vaš članek osebam, ki prihajajo za to v poštev.

Med drugimi so sledeče osebnosti, ki uživajo glas, obljubile svoje sodelovanje: Senator Hitchcock, kongresni poslanec Buchanan, Wm. Bayard Hale iz New Yorka in znani pridigar dr. Aked iz San Francisa. Hitchcock je zelo vnet za načrt in je dejal našemu zastopniku v Omahi: If this matter is organized in the right way, you will sweep the United States.

Za Vašo zaupno informacijo bi še pripomnil, da je vodstvo gibanja v rokah dveh gospodov (enega v Detroit, enega v Chicago), ki sta čvrsto namenjena delati na to, da ostane nemštvo, ki je itak vse z nami, v ozadju, in da dobi gibanje na zunanjo čisto ameriški značaj.

Za notranjo organizacijo, kateri pripisujemo posebno važnost, smo si zagotovili sodelovanje tukajšnjega demokratičnega bosa Roger C. Sullivana, ter gospodov Sparmana, Lewisa in McDonalda, zadnjega od lista "Chicago American." Sullivan je bil svojčas vodja Wilsonove kampanje in je sedaj njegov smrtni sovražnik, ker ni Wilson izpolnil svoje obljube, da ga napravi senatorja. Odtod prihaja menda njegova simpatija za našo stvar. Prilagam tudi članek iz tukajšnjega Hearstovega lista Examiner. V svojih poročilih za veleposlanika moram opustiti navajanje teh dejstev, ker bi se stvar sicer prelahko kompromitirala. Nemara ste tako prijazni, da ustmeno informirate gospoda Bernstorffa.

Kadar bo zadeva dovolj v tiru, pride, mislim, gospod Alvensleben, ki je videl ves razvoj, v New York. Ob tej priliki bi predložil tudi drug načrt, ki se tiče nakupa Wrightovih aeroplanskih tovarn v Dayton, O. Za približno 50,000 dol. bi dobili kontrolo vseh Wrightovih patentov za eno leto in s tem kontrolo vse fabrikacije v Zedinjenih državah. S tem bi prišli v položaj, da bi v glavnem preprečili izvoz letal iz Zedinjenih držav. Če bi hoteli, bi potem na podlagi pogodbe lahko prevzeli Wrightove tovarne.

Prosim, naznanite mi, čim vam bo mogoče, ali se poslanik zanima za stvar in če bo sprejel gospoda Alvenslebena.

Vaš vdani
P. Reiszvitz.

Tudi v ameriški delavsko gibanje so hoteli poseči agenti in špioni nemške vlade. Žal da je ta reč precej nejasna. Objavljena so tudi v tem oziru neka pisma, ki potrjujejo, da imajo kajzerjevi vohuni tu in tam svoje prste vmes, ali kje so hoteli vrtati in če so kaj navrtali, se iz teh pisem ne more povzeti.

Eno pismo ima opazko: "V nemškem poslaništvu, Washington, v uradu vojnega atašeja sprejeto 1. julija 1915, in se glasi: Ljubi gospod Marlow!

Na želodcu bolni --

Gotovo, da že dolgo iščete olajšbe. Ne dajte se prevarati. Ne poskušajte. Rabite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski Balsam) ter bote kmalu opazili njegove krepilne in tonične kakavosti. Posebno se priporoča pri zdravljenju neprebrave, težke prebave, zapeke, ponavljajoče mrzlice in otrplih jeter. Okrevanci, stari in slabotni ljudje bodo tudi našli njegovo rabo zelo koristno. Cena 75 centov.

Kožno zdravje je odvisno večinoma od mila, katerega rabite. Mi vam priporočamo

SEVERA'S Medicated Skin Soap

(Severovo Zdravilno Milo)

za vsakdanjo rabo za kopej, toaleto, britov in izmivanje las. Cena 25 centov.

Čitajte, kaj nam je pred kratkim pisala ga. Mart. Pagač, iz Moquah, Wis.: "Zahvaljujem se vam za Severov Življenski Balsam. Trpela sem na želodcu, ter sem bila zelo slabotna ter nisem imela nobene slasti. Porabila sem eno steklenico Severovega Življenskega Balsama ter so vse te nepravilne izginile. Prosim objavite moje pismo v časopisih v korist vseh tistih, ki enako trpijo."

Vsi lekarnarji prodajajo Severove Pripravke. Zahtevajte Severovo. Ako jih ne morete dobiti v vaši okolščini, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE BANKE, KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL IZPLAČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za	\$1.70	100 kron za	\$ 16.45
20	3.30	200	32.90
30	5.00	300	49.35
40	6.65	500	82.25
50	8.25	1000	163.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILLINOIS.
Ako nam pišite, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

Pošiljam vam prepis pisma, ki sem ga pred kratkimi dnevi dobil iz Detroita. Po informaciji, na katero se pismo sklicuje, se tiče enega izmed podpornikov odbora železarskih delavcev. Moj porok, ki je govoril o situaciji z odposiljateljem, misli, da bo zadnji korak v situaciji štrajk v municijskih tovarnah v Detroit, Cleveland in Cincinnati, ako se morejo nabaviti denarna sredstva. Po naši cenitvi bi se to lahko storilo za 50,000 dolarjev.

Naš prijatelj K. pride v četrtek ali tekóm prihodnjega tedna v New York, da se z vami osebno pogovori o zadevi. Dotlej zadržite odposiljatelja tam.

Z najboljšimi pozdravi, vdani Vam
C. Decker.

Pismo, na katero se sklicuje navedeno pismo, se pa glasi: Cenjeni gospod!

Če bi vas zanimal načrt za uvedbo splošne stavke vseh avtomobilskih delavcev v številni združene industrije v tem mestu, bi pisca teh vrstic veselilo, ako bi mogel govoriti z vami v Vaši pisarni ali pa tukaj s pooblaščenim zastopnikom.

Razloge imam, da vem, da niso delavci zadovoljni z deležem, ki ga igrajo v evropski vojni in da bi, če bi se prav ravno, reprezentirali mogočen protest proti odgovornim osebam.

Brzojaviti takoj, ko to dobite, 2237 Dime Bank, ako vas stvar zanima.

Vsa pogajanja morajo biti strogo zaupna.

Z veseloštopanjem
C. W. McLane.

O tej zadevi, ki je sama zase dovolj važna, se zmenimo na drugem mestu. Tukaj smo hoteli, kolikor nam prostor dopušča, pokazati, kakšno je "delovanje" slavne diplomacije.

Objava teh in še drugih dokumentov je povzročila veliko in opravljeno senzacijo. Razume se samo ob sebi, da se bavijo s temi odkritji tudi v Washingtonu; vlada je sama že nekaj časa zasledovala je mahinacije, in Wilson si je dal predložiti tudi objavljene dokumente.

Da so pisma in ostali spisi resnični, je bilo takoj po objavi skoraj nemogoče dvomiti. Da so se marsikje vmešavali nemški prsti v ameriško življenje, se je tudi prej lahko vsaj ponekod opazovalo. Dokazilo moč ima pa tudi to, da molče prizadeti diplomatje kakor rabe; a če ne bi bila razkritja resnična, bi bili že davno Bern-

storff in Papen in vsi ti gentlemani ogorčeno protestirali in demontirali.

Tako torej služi veleslavna diplomacija korupciji v najširšem okvirju. Neki list v Nemčiji se je oglasil, češ da je razumljivo, da gleda tudi Nemčija, kako bi si v Ameriki nabavila vojne potrebščine in ker je Wilson sam izjavil, da bi prodajala Amerika tudi Nemčiji in Avstriji, kar želi, če bi mogli spraviti nakupljene material čez morje.

Ali za to ne gre. Nemčija naj kupuje kanone in granate in avtomobile — to se vjema z "zakoni vojne" in z "zakoni neutralnosti," in da hoče kapitalizem delati kupčije, kjer jih more, je v kapitalistični družbi naravno.

Ampak tukaj se pleše drugačen ples. Cesarska vlada in cesarska diplomacija izvajata svoje načrte s koruptno metodo; korumpirani so njeni ljudje, in korumpirati hočejo v Ameriki, kar dosežejo.

Z ameriškim časopisjem ima ameriško ljudstvo, ker ga zavednega, svoje račune zaradi domačih reči. Ali če gre to časopisje v službo tuje vlade, spada to že na drug list. American ima lahko simpatije za eno ali drugo ali pa nobeno evropsko skupino; ali neka druga je, če so simpatije in antipatije naročene in plačane od cesarsko nemške vlade. In za Ameriko in njeno prebivalstvo ima nekaj pomena, če delajo ameriški senatorji in poslanci in politični boski politiko, kakršno jim diktira Berlin ali pa cesarsko nemško poslaništvo v Washingtonu.

To je torej diplomacija in taki so njeni opravki. Nekoliko je odgrujen zastor, komaj za kakšno ped in že se kaže izza njega cel kup gnoja, strupa, kužnih snovi, korupcije. Kaj je morala ta famozna institucija vse počenjati v dobi miru, da je pripravila tla tako za vojno, da je naposled postala "neizogibna."

Taka je diplomacija. Ali ne le nemška. Nekaj njenih mahinacij je prišlo na dan. Ako bi se moglo posvetiti z avse kulise, bi se pokazalo toliko gnoja in strupa, da bi narodi omedleli.

Iz vse te gnilobe in iz vse te teme pa prihaja za narode imperativen nauk, da morajo zaradi svoje bodoče varnosti napeti vse silo, da napravijo konec temu zarotništvu vladarskih podreptnikov in špionov in ji izgrajvo vsaj zunanjo politiko iz krepelj. Ljudska in čista bo ta politika, kadar jo bo ljudstvo samo vodilo.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa. Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa. Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, 46 Main St. Conemaugh, Pa. Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa. Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. Pomožni blagajnik: JOSIP MARINGČIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa. FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O. NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib St., Nunnry Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas. JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O. ALJOZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR:

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781. Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa. Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa. Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa. Šuhodolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa. Zoler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PREPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŠTVE SLOVENSKEH PODPORNIC NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, 46 Main St. Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z. Zavertnik Jožef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J. Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z. Hrst Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J. Štefančič Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare. Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D. Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse depise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

MEZDA IN UMRLJIVOST OTROK.

"Justice," glasilo britske socialistične stranke, objavlja znamenite številke, ki pojasnjujejo, kako je odvisna umrljivost otrok od meze družinskega očeta.

Po opazovanju v Johnstownu umrje pod enim letom 180.7 na 1000 otrok. V rodovinah, v katerih mož zasluži manj nega 521 dolarjev na leto, se dvigne umrljivost na 255.7 na 1000 otrok. Pri roditeljevem letnem zaslužku 1200 dolarjev se pa zniža umrljivost otrok na 83.3 na 1000.

Kričečo sliko nam podaja glede umrljivosti otrok v primeri z visokostjo mezde naslednja tabela:

Table with 2 columns: Letni zaslužek v dolarjih, Umrljivost na leto. Rows: 521 (255.7), 625 (157.6), 625-899 (122.1), 900-1199 (101.4), 1200 in več (83.3).

Enaka opazovanja so izvedli tudi v Parizu. V osmem okraju, v katerem stanujejo bogati ljudje, umrje med 98.000 prebivalci v prvem letu 33 otrok; v četrtem okraju pa, v katerem stanujejo siromašni sloji, jih umrje petkrat več; v čisto proletarskem 20. okraju umrje med 160.000 prebivalci v prvem letu 544 otrok, to je desetkrat več kakor v bogatem osmem kraju.

Ko je Jaures te številke leta 1912 omenjal v zbornici, je vzkliknil: "Smrt obiskuje zibelke bogatinov in siromakov, toda na enega otroka iz zibelke bogatinove odpade deset otrok iz zibelke siromakov."

PODJETNIŠKI DOBIČKI V VOJNEM ČASU.

Avstrijska predilniška delniška družba, prej Izak Mauthner in Sin plača 7 odstotno dividendo, to je 28 K na delnico.

Na obnem zboru "Pöldihütte" so sklenili razdeliti od čiste-ga dobička, vstevši lanski prenos 41.403K, 1.666.335 kron 10 odstotno dividendo, 40.860 K pa pripisajo na tekoči račun.

Na obnem zboru Shodniške delniške družbe za petrolejsko industrijo so sklenili razdeliti 7 odstotno dividendo (700.000 K).

Na obnem zboru Hirtensberške + ornice za patrone, kapsle in kovinske izdelke, prej Keller & Komp., so sklenili plačati od čistega dobička 5.440.917 K po 100

K dividende na delnico (lani 72 kron.)

Na dne 1. avgusta se vršeci se je sklenil upravni odbor delniške družbe J. Schicht v Ustju predlagati obnemu zboru, da se razdeli 12 odstotna dividenda.

dobiček znaša 4.800.000 K. Dne 30. junija se je vršil osmi obnem zbor delniške družbe bratov Stollwerk v Požunu. Čisti dobiček znaša 508.441 K. Obnem zbor je sklenil izplačati na druge delnice po 6 odstotkov, na temeljne pa po 10 odstotkov in 79.850 K se pripise na račun tekočega leta.

Delničarji se torej še ne morejo pritoževati, da se delnice ne obrestujejo.

VOJNA IN GOSPODARSTVO V ITALIJI.

Vojna ni bila za Italijo nikako presenečenje, kakor v drugih državah, ampak je nastala kot sad dolgega pripravljanja javnega mnenja. Gospodarske razmere so bile že od začetka vojne v lanskem avgustu tudi za Italijo slabe. Čutila je vso težo vojne, ne da bi bila sama udeležena; zlasti je manjkalo zaslužkov in izseljenci so se vrnili v velikem številu, a praznih žepov. Nastala je tudi kreditna kriza. Mali in srednji ljudje niso dobili več kredita, denar pa je stekal v hranilnice in banke. Vse potrebščine so se podražile, vse luksus-blago pa je padlo v ceni. Najhujše so udarjeni brezštevili hoteli. Na dražbah se proda čedalje več posestev, dostikrat za tretjino ali četrtino prave vrednosti. Mobilni kapital žanje. Na kmetih ne čutijo posebnih vojne; najbolj jo čutijo rodbine, katere imajo sinove v vojni. Starši namreč, ki niso še 60 let stari, ne dobe podpore, uradniki čutijo vojno v prvi vrsti zaradi draginje. Pod zastave poklicani uradniki dobivajo še dalje svoje uradniške plače, obtniki, ali bolje rečeno, rokodelci, ki ne delajo za armado in ljudje svobodnih poklicev so zelo hudo zadeti po vojni. Kilogram kruha iz pšenične moke velja 48 centezimov, testenin 60 do 70. Govejo živino plačujejo meterski stot po 140-150 lir, kar je pač posledica tega, da ima Italija veliko manj živine, kakor druge evropske države. Na Italijanskem vrede povprek na kvadratni kilometer 22 goved, na Francoskem 26, na Angleškem 30, v Avstriji 32, v Švici 36, na Nemškem 38, na Danskem 46 in v Belgiji 62.

Poslana nam je bila sledeča okrožnica:

C. i. kr. Konzulat, Pittsburgh, Pa. No. 11200 rezervat.

Jugoslovenska propaganda

Ambasador

u Washingtonu.

Da bi se več jednom za uvijek dokrajčila propaganda medju američkim Hrvatima, orgijama, u našoj monarkiji neprijateljskoj Narodnoj Hrvatskoj Zajednici, uzeo je e. i. k. ured za zadaću, da razbije ponovni izbor sadanje glavne uprave.

Narodni List u New Yorku i ovdješnji lojalni hrvatski list, vode već od dulje vremena grozan boj proti Marohniću i njegovim drugovima. Narodna Hrvatska Zajednica jest ugledno udruženje u Americi i bilo bi po nazoru toga e. k. ureda jako važno, kada bi se posrećilo sadanju upravu razbiti i na njezino mjesto bar djelomičnu lojalnu upravu izabrati.

Zahvaliti se je samo djelovanju e. k. ureda, da se je već sada opaziti počelo u mnogim hrvatskim krugovima nezadovoljstvo proti Marohniću i njegovu radu, pa da bude pomoću daljnje propagande u novinama još jače objačano.

Taj ured je već pokušao to, da bi pojedine delegate za tu svoju stvar pridobio. Jer je ovo udruženje rašireno po cijeloj Americi, bilo bi jako važno, da bi svi e. k. uredi u Sjedinjenim Državama sa

svim svojim silama i svim pri ru-ci stojećim sredstvima pomagali nastojanje ovoga ureda i ovu propagandu širili.

Ponovni izbor križem označenih delegata, kao sadanje uprave, morao bi se pod svaku cijenu osujetiti.

Objačana agitacija mora biti posebno proti Marohniću i Unkoviću.

Hauser, m. p.

Narodna Hrvatska Zajednica, 1012 Peralta Street, Pittsburgh, Pa.

Predsjednik: † Josip Marohnić.

1. podpredsjednik: Nikola Badovinae.

2. podpredsjednik: Janko Gvozdanović.

Tajnik: Stjepan Rebrović.

Računovodja: Gjurio I. Gjuriović.

Blagajnik: Tomo Lacković.

Nadzorni odbor:

Predsjednik: † Franjo Božić.

Tajnik: † Kosto Uuković.

Članovi: odbora: † Franjo A. Bogadek, Vinko Budrović, Josip Verboš.

Porotni odbor:

Predsjednik: Petar Pavlinae.

Tajnik: Tomo Bešenić.

Članovi odbora: Jakov Paveča, Vinko Kauzarić, Ivan Božić.

Zamjenici: Mato Marohnić i Tomo Ban.

Kako so véasi ljudje krivični! Ne enkrat smo slišali rojake, ki

so se pritoževali, da avstrijski konzulati v Ameriki nič ne delajo in da bi bilo toliko, pri njih iskati kakšno pomoč, kakor toliči na skalo, da bi dala vodo.

Zdaj imamo dokaz, da to ni res. Avstrijski konzulati v tej deželi imajo prav mnogo dela, in kdor jim bo še očital lenobo in pomanjkanje zanimanja, zasluži, da se mu pravi lažnivec.

Kljub temu — avstrijski konzulati bi storili bolje, če bi pasli lenobo, kakor da bezažo reči, ki jim niso nič mar. Naše splošno stališče pač kaže, da ne moremo imati nobenih simpatij za sadanje upravo Hrvatske Zajednice, in tudi gospoda Hauserja ne mora biti simpatična. Ali njegove simpatije in antipatije mu ne daje pravice za take intrige, kakršne razodeva gorenja okrožnica.

Kakšno upravo ima kakšna zveza ali jednota, je njena stvar, to se pravi: stvar njenih članov. Ces. in kralj. konzulatom in ambasadorju pa to prav nič ni mar. In že zaradi tega se nimajo vmešavati v te reči, ker so te zveze in jednote ameriške, ne pa avstro-ogrske.

Okrožnica pravi, da se je le delovanju ces. in kr. konzulata zahvaliti, da se je začela v mnogih hrvaških krogih opaziti nezadovoljnost z Marohnićem in njegovim delom, in da se bo s pomočjo nadaljne propagande v časopisih še okrepčala.

Ako se opaža nezadovoljnost z Marohnićem in njegovim delom,

je to dobro, če prihaja nezadovoljnost iz spoznanja in prepričanja Hrvátov. Ni pa dobro, ima nezadovoljnost svoje vrste, ces. in kr. konzularski agitaciji.

Gosp. Hauser pravi nadalje, da je konzulat že poizkušal pridobiti posamezne delegate za svoje namene.

To priznanje je pravzaprav hunez nesramnosti. Bilo bi le zanimivo, na kakšen način in kakšnimi sredstvi je to ces. konzulat poizkušal. Mislimi si lahko mogoče marsikaj, če pravi gospod konzul, da je treba to volitev preprečiti "za vsako ceno".

Niti ameriška vlada nima pravice, da bi se dotikala avtonomnih zakonitih organizacij ali pa da intrigrirala za ali pa proti katerikoli kakšni organizaciji. Konzulat prihaja konzulat tuje države, da si usvoja tak vpliv na ameriško organizacijo? V Avstriji smo bili vajeni vsakovrstne rupecije. Tam smo videli vlade, so vtikale svoje prste v političnih strank, podkupovale te metode celo na ameriška tla, pa že malo preveč predznakom? Proti takim namenom je treba protestirati brez obzira na politično stališče in odločno zaključiti gospodom, ki nemara mislijo, uradujejo v Pešti ali pa v Zagrebu: "Hands off!"

Nazaj, nazaj v preteklost!

Vojna je velika reč. Omalovaževati se to nikakor ne da. Grda reč je, ali tudi kar je grdo, je lahko veliko. In veliki so njeni učinki. Najbolj se človek o tem prepriča, ako opazuje, kako strašno je ljudem zmešala pamet.

Vojna je velika reč, slavna reč! Vojna prepovraja človeško družbo, oplemenjuje človeška srca, pomlajuje svet — tako pojo sedaj po vsem svetu ne le šovinisti, ampak tudi ljudje, ki so znali v mirnem času povsem trezno in pametno misliti in so bili načelni nasprotniki vojne. Vsi priznavajo, da ubija vojna ljudi; kajti to je tako očitno, da se ne more niti slepeu prikriti. Ali — te žrtve, pravijo, ne padajo zastoj; moralne pridobitve človeštva so neprecenljivo večje od izgub.

Če bi bilo to resnično, bi človek na tihem vzdihnil, pa dejal: Naj bo! V zgodovini in v večnosti so res reči, za katere je vredno žrtvovati življenje. Če bi vojna res ustvarila boljši svet, bi človeštvo lahko plačalo tudi to ceno.

Toda kako je v resnici? Po vseh v vojno zapletenih deželah se širi in prodira temna reakcija; vojna ne ustvarja novega sveta, ampak meče sedanji svet nazaj v preteklost.

POROČILA INDUSTRIJSKE KOMISIJE.

Zvezna industrijska komisija je definitivno končala svoje delo in dogotovila svoje poročilo. Zgodilo se je, kakor je bilo po sestavi komisije pričakovati: Kongresu ne bo predloženo eno poročilo, temveč tri.

Eno poročilo so izdelali delavski zastopniki komisije; Basil M. Manley, ravnatelj preiskovalnega urada ga je sestavil, in temu poročilu se je pridružil predsednik Frank P. Walsh. Razun njega so ga podpisali John B. Lennon, James O'Connell in Avstin B. Garretson.

Drugo poročilo so podpisali tisti člani komisije, ki so bili od predsednika Wilsona imenovani, da zastopajo občinstvo. Temu poročilu se pozna, kako so se sestavljalei trudili, da bi napravili kompromis med podjetništvom in delavstvom. Podpisala sta ga profesor John R. Commons in milijonarka Florencia J. Harriman.

Zastopnikom podjetnikov pa tudi ta spis ni zadostoval; sicer so ga podpisali, ali v svojem imenu so mu pripojili razne pridržke in dodatke, tako da se mora njih poročilo smatrati za tretje.

O slavni Rusiji in skoraj enako slavni Avstriji bi bila vsaka beseda odveč. V obeh državah je že davno tema doma in odkar je vojna, je postala trajna reakcija pod zaščito bajonetov le brezobzirnejša in nesramnejša. V nekaterih rečeh je Rusija črnejša od Avstrije, v nekaterih pa prekaša druga prvo.

Toda ti notorično nazadnjaški državi nista ostali osamljeni. Zmaj reakcije dviga po vsej mobilizirani Evropi svojo glavo in povsod je svoboda strašno udarjena.

V Nemčiji so bile pred vojno neke razlike; v Prusiji je vladal militaristično-birokratični duh nemejeno, na jugu je nahajal absolutistični sistem večje zapreke v demokratičnejšem mišljenju prebivalstva. Kdorkoli je kdaj potoval po Nemčiji, je moral opaziti veliko razliko med pruskim in bavarškim življenjem, med berlinsko zapetostjo in napetostjo, pa med minhenško lahkoživnostjo. Sedaj je vsa Nemčija poprušena, svoboda tiska in besede potlačena, in pristo mišljenje povsod kruto preganjano. V Berlinu, Mannheimu, Brunšviku, Münchenu, Stuttgartu, Bremenu, Hannoveru, v Karlsruhe in drugod so zadnje čase zaprli množino sodrugov, ki so

storili grozni zločin, da so delili letake za mir. Zaprli so sodružico Klaro Zetkin, ki je v ženskem listu pisala proti vojni. Obtožili so nekoliko sodrugov, ki so ustanovili revijo, da bi služila agitaciji za mir in pravičnemu mišljenju napram drugim narodom. In da bi pokazali, kaj si smejo kajzerjevi ob času vojne dovoliti, so uklepali aretirane sodruge kakor v časih protisocialističnega zakona in jih uklenjene, kakor živo svarilo, gonili po ulicah.

Na Francoskem, v deželi velike revolucije in človeških pravic, je čiš časopisje pod pritiskom cenzure, ki konfiscira in suspendira in zatira liste, pri čemer odločuje največ cenzorjeva osebna volja. Na Francoskem, v deželi protiklerikalnih vlad, gre klerikalizem v klasje, vojakom se dajejo svete podobice kakor na Ruskem, strežnice v bolnišnicah skrbje bolj za "duševni blagor" ranjenec kakor za njih telesne bolečine.

In na Angleškem? V tej deželi najstarejšega parlamentarizma in demokracije dovoljuje nova "vojna" vlada policiji, da naskoči urad "Independent Labour Party" in ustavlja njena lista "Labour Leader" in "Socialist Review". Šovinistično konservativno časopisje čuje že cele mesece proti

socialistični stranki, njenim stom in njenemu delu, pa zahtev naj se kratkoma ustavi svoboda tiska in govora. Neki lord E. Tomley je celo predlagal, da zapro sodruge Ramsey McDona da in ga "zaradi veleizdaje" Towru ustrelje.

To se seveda ne bo zgodilo; ko se ljudje na Angleškem šestreljajo, kakor si misli lord E. Tomley. In na angleške sodruge niso vse te groznje naprave nenege vtiska. V zadnji številki "Socialist Review" pravijo:

"V svojem stremljenju po čenju pruskega despotizma Nemčiji bi bili naši šovinisti pravilni spraviti rdečo groznoske avtokracije v svoji deželi vlade. Tudi ta dan lahko se proročevati se upamo, da bi imopolitično preganjanje mirovpropagande v tej deželi lahko usodnejše posledice, kakor se nes sanja našim vojnim hujšičem."

Angleški socialisti se bodo li upreti reakciji. Ali da vojne reakcije ustvarja in pospešuje dokazujejo vsi ti dogodki jasno, da se je čuditi, kako močjo še ljudje fantazirati o osvobodilni vojni.

Vlada za sadilec bombaža.

Iz Washington, D. C., poročajo Predsednik Wilson ima bajde delnitiven načrt, da pride na pomensadilec bombaža na jugu za čaja, da bi Anglija proglasila bombaža za vojni kontrabant. Predsednik poljedelskega komiteja za slanske zbornice, poslanec Lever je imel s predsednikom Wilsonom posvetovanje o tem predmetu, da je bajde odšel iz Bele hiše na dosten. Pravijo, da bo odsvetovasadilec bombaža, da bi odposlavl v Washington nameravano prtestno delegacijo.

Proti smrtni kazni.

Komitee ustavne konvencije na "Bill of Rights" v Albany, N. Y., vložil sledeči predlog za odpravo smrtne kazni: "Če bo kak obtožene spoznan za krivega hudodelstva, katero se kaznuje s smrtno kaznijo, odredi lahko poročilsmrtno kazen ali pa dosmrtno nastopiti nikako pomiloščenje, izpremnitev kazni, razven če se postavnim potom ugotovi nedolžnost obsojenega."

BOJEVITI CARRANZA.

Stališče Zedinjenih držav v mehaniskem vprašanju nič ne uga ja Carranzi, ki se imenuje predsednika republike, četudi ga njegovi nasprotniki ne priznavajo. Carranza hoče na vsak način osta-

ti predsednik, in najbrže se ne bi upiral taki intervenciji, ki bi mu pribavila priznanje vse dežele. Ameriški predlog je pa drugačen, in zato se Carranza ne strinja z njim.

Zedinjene države hočejo, da naj se snidejo vsi voditelji, in da naj sklenejo kompromis. Zdi se, da ne pričakuje Carranza od take konference nič dobrega zase. Preveč ima nasprotnikov.

Njegov general v Mexico City Pablo Gonzales je izjavil, da je deželi ljubša vojna v slučaju kakšne vojaške ali politične intervencije. Najbrže je precej prdržno, če govori Gonzales v imenu vse dežele; ampak njegove besede pomenijo nemara, da je Carranzi ljubša vojna kakor pa konferenca, ki bi ga utegnila odstaviti.

Sicer pa vplivajo Carranzovi svetovalci v drugem zmislu nanj. Svetujejo mu, naj pošlje Zedinjenim državam protipredlog, da bi bile stranke na konferenci zastopane po razmerju svoje vojaške in politične moči. Oni cenijo Carranza za najmočnejšega in mislijo, da bi dobil na ta način večino na konferenci. Takega predloga, ki bi že naprej zagotovil Carranzovi zmago, pa najbrže ostale stranke ne bodo sprejele. Kakor kaže,

IZ NASELBIN.

Glencoe, Ohio.

goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Ignac Žlemberger.

McKees Rocks, Pa. Goslavijski socialistični klub št. 131 je sklical dne 11. julija v Park Theater na 46. ulici shod in je mene povabil, da govorim o predmetu "Delavski narodnost".

Je bil dobro obiskan, po- pa, da je med našimi to- je prav mnogo teme, kate- treba tako dolgo preganja- nastane dan, ako hočemo, kdaj zboljša delavski polo-

sem si začetkom svojega dovolil majhen spomin iz ranega svetega pisma, ki meduje, kako da je Bog u- svet iz nič, potem pa šlo- na zemlji. Če bi sveto pismo to resnico, bi imeli popolno to reči, da prihajajo vsi to od enega samega človeške- ara, od Adama in Eve. Ni- na ne govori sveto pismo o- pa je Bog ustvaril Adame- njih narodnosti, ali pa kapi- inega in proletarskega- naj sem začel govoriti in- še ni mogel uganiti, kakšni- sklepi mojih besed, ko sem- med navzočimi nemirno gi- Posamezniki so vstajali in- Najbrže so se ustrašili,- jim reverend Kebe ne bo dal- če poslušajo take "pre- besede".

sem zapeljanim backom- da so odšli, pa sem medtem- avil pavzo. Kmalu pa je bilo- šišee zopet polno, bodisi da- vračali, ali pa da so prih- sami novi poslušalci. Nada- sem in tedaj se je shod izvr- najlepšem redu.

poročal bi pa vendar zape- ovicem, naj drugič, kadar- na kakšen shod, rajši po- go, da bodo slišali, kaj je go- prazvprav hotel poveda- Le tedaj si bodo mogli napra- pametno sođbo, in morda- tedaj vendar spoznali, da so- račani in goljufani, in da jih- račajo mračnjaki s socializmom- neklem le zaradi tega, da jih- bolj priklenejo v kapitalisti- zmnost. Nekoliko takega spo- nja bi bilo pač zelo koristno

Anton Prodanovich.

Pittsburgh, Pa. Glavni ljudski shod, prirejen dne 8. avg. t. l. od Jugosl. Soc. Z. št. 3., je bil dobro obiskan. Bila dvorana v 'Carnegie Hall' bila do malega napolnjena. Naloga se je tudi nekaj ligašev; drugi Rudolf Trošt, tajnik Slov. lige.

Persko društvo "Bratstvo" je v svoji pesmi pokazalo svojo zvestost, zakar je tudi zelo navdušeno poslanje.

Na poziv sođr. predsedatelja narodno patrioitične agitatorje se ni prijavil za besedo, s čimer so pokazali, da nimajo resnega namena za svobodno Jugoslavijo, kot jo propagirajo, ampak da gre v njih Jugoslaviji za nekaj, kar ne sme priti jasno v svetlost.

Sodruga Kristan je svojo nalogo odločno temo "Jugoslavija nam, a ne Jugosl. gulikoža" kar najbolje rešil. Predočil je mnoštvo delo takozvanih apostolov Jugoslavije in razjasnil, kakšno Ju-

glavni ljudski shod, prirejen dne 8. avg. t. l. od Jugosl. Soc. Z. št. 3., je bil dobro obiskan. Bila dvorana v 'Carnegie Hall' bila do malega napolnjena. Naloga se je tudi nekaj ligašev; drugi Rudolf Trošt, tajnik Slov. lige.

Persko društvo "Bratstvo" je v svoji pesmi pokazalo svojo zvestost, zakar je tudi zelo navdušeno poslanje.

Na poziv sođr. predsedatelja narodno patrioitične agitatorje se ni prijavil za besedo, s čimer so pokazali, da nimajo resnega namena za svobodno Jugoslavijo, kot jo propagirajo, ampak da gre v njih Jugoslaviji za nekaj, kar ne sme priti jasno v svetlost.

Sodruga Kristan je svojo nalogo odločno temo "Jugoslavija nam, a ne Jugosl. gulikoža" kar najbolje rešil. Predočil je mnoštvo delo takozvanih apostolov Jugoslavije in razjasnil, kakšno Ju-

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

Herminie No. 2, Pa. Ker se je socialistični klub št. 69 v Herminie, Pa., razšel, ko so se njegovi aktivni člani zaradi slabih delovnih razmer odselili, vabi klub št. 63 v Herminie No. 2. preostale člane, da se mu pridru- žijo in omogočijo na ta način vsaj za obe naselbini skupaj temeljit- tejšo delo. Pokažimo s tem, da se zavedamo svojega položaja v ka- pitalistični družbi; pokažimo pa tudi, da nismo pri volji nositi ka- pitalistični jarem kakor ponižni sužnji, temveč da se ga hočemo o- tresti in si pridobiti boljše raz- mere. Teh nam ne bodo ponudili kapitalisti, ampak si jih moramo priboriti združeni v delavski, so- cialistični stranki, v kateri najde- mo moč in sredstva za boj.

Klub št. 63 ima dne 29. avgu- sta ob 2. popoldne v našem De- lavskem domu sejo. Tja vabimo

člane svojega, pa tudi preostale člane kluba št. 69 in sploh tovari- še delavce z željo, da se zaneslji- vo in v čim večjem številu ude- leže.

S soc. pozdravom
John Trčelj,
tajnik kluba št. 63.

Glencoe, Ohio. Jugoslovanski socialistični klub št. 2 v Glencoe, O., ima svojo pri- hodnjo redno sejo dne 12. septem- bra v navadnem prostoru. Zače- tek ob pol dveh popoldne.

Vse tukajšnje Slovence vabi- mo, da se udeležijo te seje, ki bo imela važne zadeve na dnevnem redu. Bavila se bo z vprašanji, ki se tičejo koristi vseh tukajš- njih Slovencev in delavcev sploh. Zato je v njihovem interesu, da se udeležijo seje.

S socialističnim pozdravom
Ignac Žlemberger,
tajnik.

Canonsburg, Pa. Socialistični klub št. 118 v Ca- nonsburg, Pa., priredi dne 28. avgusta veselico v dvorani dr. "Postojnska Jama". Čisti dobi- ček je namenjen za javno knjiž- nico, katero misli klub vzdrževati. Obenem prosim, če ima kdo kako prečitano knjigo, da jo klubu po- dari. Vabimo vse občinstvo, da se veseliče udeležijo, ker bo v ko- rist vsem. Obenem pozivam so- druge, da se bolj zanimajo za seje, katere se vrše vsako drugo ne- deljo ob 2. popoldne v dvorani dr. "Postojnska Jama."

Paul Posega, tajnik.

Milwaukee, Wis. Jugoslovanski socialistični kon- ferencijski odbor št. II. v Wiscon- sin je imel v nedeljo dne 1. avgu- sta redno sejo v Racine, Wis. Na dnevnem redu so bile razne važne zadeve. Odbor se je zlasti bavil z vprašanjem, kako bi se napra- vila boljša agitacija v bližnjih naselbinah kakor v Sheboygan, Madison, Fondu Lak, Cudahy i. t. d. Prišli smo do zaključka, da priredimo po vseh teh mestih sho- de in predavanja. Naš odbor ima 32 dolarjev v svoji blagajni in je namenil ves ta znesek za agitacijs- ke svrhe. Naši klubi pa prirede vsak po en izlet (picnic) in bo čisti dobiček vsake take veselice ves namenjen Jugoslovanski So- cialistični Tiskarni. Na vse naše organizacije apeliramo, naj store enako, da čimprej dosežemo svoj cilj.

Naprej, sodrugi, za našo stvar!
S socialističnim pozdravom
Thomas Stepich,
tajnik konfer. odbora.

Milwaukee, Wis. Jugosl. social. udruženje št. 9 v Milwaukee in udruženje št. 35 v West Allis priredita skupen iz- let (picnic) v nedeljo dne 29. avgusta v Taska's Grove na vo- galu Beloit Road in Lincoln ave. v West Allis.

Iz Milwaukee se vzame kara Burnham, Woodland in Stanley Road do 51. Ave. Potem se obrne na jugozapad in je le par minut do parka.

To je letos naš zadnji izlet, pa vabimo vse prijatelje in prijate- ljice, da se ga udeležijo. Vstopnina prosta. Za najboljšo postrežbo po- skrbli Odbor.

LISTU V PODPORO. Jugoslov. soc. klub št. 137, Ke- nosha, Wis., \$3.00. — Mike Kas- trun, Chicago, Ill., \$1.00 (Svota že vknjižena pri naročnini).—Ju- gosl. soc. klub št. 91, Stone Ci- ty, Kans., \$5.00 — Nabrano na pikniku dr. sv. Jožefa št. 7. K. S. K. J. v Pueblo, Colo. Prispe- vali so sledeči:

Joe Hočvar 25
Frank Krošel 10
Fr. Boltzar 10
M. Štrumbelj 10
Pavel Zernee 10
Ant. Prelesnik 10
Nick Radovich 25
C. P. 25
Jak. Skala 52
Neimenovan 5
Joe Pricelj 10
John Kogovšek 15
Frank Kogovšek 25
Neimenovan 10
John Tomšič 10
Neimenovan 10
Nick Perencevich 10
Joe Šuštar 10
Anton Fox 10
Mary Hegler 25
Jože Kralj 20

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati neodvisno od obstoječih vlad, da se tako pripravijo za vsak slučaj — naj bo zmaga na kateri strani hoče.

Sodr. Kristan tudi svetuje g. Trošt, naj se bolje podučijo o evropski politiki, ako hoče stvarno delovati na političnem polju, povdarjajoč, da morajo v politiki delovati možgani, samo še tako do brohotno srce ne opravi v politiki nič.

Na vprašanje iz množice, ako je v resnici srbska vlada demokratična, kot je trdil dr. Velemirovič na nekem shodu, odgovoril sođr. Kristan, da je to laž, ker je Srbija do danes monarhija.

Zadnji govornik je bil sođr. Radanović, ki je dobil deset minut, ker je čas, za katerega je bila dvorana najeta, potekel. Uprati oči, da je shod marsikomu odprl oči.

B. N.

Glencoe, Ohio. Goslavijski narod hoče in mora da pripori, ako hoče biti svoboden. Sodruga Jos. Lang in M. Lučić sta tudi vrlo rešila svoje naloge. Po govoru sođr. Langa se prijavljajo za besedo g. R. Trošt. Izrazil je deloma soglasje s Kristanovim govorom, deloma pa protestiral njegovemu izvajanju in izraženi sođr. Langa, da so propagandisti okrog Slov. lige, saveza, Narodne obrane nespobneži ali pa varalice. Svoje agitiranje za Slov. ligo opira na sočutje in ljubezen do svojega naroda in izraža upanje, da se morejo Jugoslavlani osvoboditi s pomočjo zaveznikov, ki se po njegovem mnenju bojujejo za svobodo malih narodov. G. Trošt je sođr. Kristan kot glavni govornik (ker se je ugovorni govor g. Trošta tikal vseh govornikov) dostojno odgovoril, razjasnivši njegovo zmoto v pogledu osvoboditve jugoslovanskih narodov od vlad, katere še svojega naroda niso osvobodile. Zvezne vlade imajo interese v Jugosl. deželah, katere bodo v slučaju zmage brezdvomno za sebe izkoristili, kar bo Jugoslavlani še bolj razcepilo. Povdarja ponovno da se morajo Jugoslavlani organizirati

J. S. Machar:

KROUTIL.

— — — s katerim se obtozence Kroutil iz Královic, samski, 40 let star, radi tatvine že šestnajstkrat kaznovan, znova zaradi tatvine, storjene v noči od 27. na 28. velikega srpana pri gospodu Ignaciju Jamphelesu — obsoja na osem mesecev zapora. Po prestani kazni se obtožencu prepove prebivati v praškem policijskem okrožju, in se postavi pod policijsko nadzorstvo! se je glasila sodba slavnega sodišča.

“Torej imamo: kimavec, jeden, vinotok dva, listopad tri, gruden štiri, prosinee pet, svečan šest, sušec sedem, mali traven osem — in potem je takoj zopet spomlad, hvala lepa, slavno sodišče,” se je zahvaljeval Kroutil, ko je poglasno na prstih preračunal mesec, v katerem se konča državna skrb za njegove vsakdanje potrebe, “hvala lepa, takoj sem to vedel, osem mesecev, to je pošteno!...”

Kdor je pogledal Kroutilu v obraz, bi nikoli ne bil rekel, da je bil človek s tem obrazom že šestnajstkrat kaznovan radi tatvine. Pošten, hoder obraz! Dobrotne bledomodre oči, goste obrvi, velik, nepravilen nos, velike ustnice, vedno gladko obrit, s stoterimi gubami na čelu in po licih — veliko prej se je zdela, da je izmed tistih dobrih kmetov, katerih v Pragi kar mrgoli v šentjanjskih dneh.

Stari ljudje v njegovi rodni vasi so se dobro spominjali njegovih otroških let. Bil je priden deček v šoli, pozneje pošten in vesten učence pri nizarskem mojstru v sosednjem mestu; izučivši se je šel po svetu. Kje je bil, kaj je počel, nihče ni vedel; po mnogo mnogo letih so ga nenkrat poslali v domačo občino po odgonu — kot kaznovanega tata. Ljudje so se temu čudili, smatrali so ga nedolžnim, saj je bil takrat pošten! Pa se je približala jesen, Kroutil je izginil brez sledu, kakor bi kamen pal v vodo, in na spomlad so ga zopet privedli po odgonu. Ta načrt življenja je znan pri nekaterih naših bližnjih; na zimo se dá zapreti, na poletje pride iz zapora, ne seje, ne žanje, niti ne spravlja v kozole — in vendar živi. Kako je prišel Kroutil do te življenjske filozofije — ve samo bog; gotovo pa je, da je bil ob tem popolnoma zadovoljen. Tudi njegova rodna vas se je tega že navadila. Ko so se spomlad pokazale prve lastvice, so si pravili ljudje: “Ah, prve lastovke so tu, zdaj bi pa že morali pripeljati Kroutila!” In kmalu so ga pripeljali. V vasi so ga še dosti spoštovali; tu ni nikdar nič ukradel. Kmetje so ga najemali, da jim je pazil na polje, na vrtove, in glej čudo! tat, že tolikrat kaznovan radi tatvine, je bil najvestnejši stražnik v celi okolici!

Od kimaveca do malega travna je tedaj bil zopet preskrbljen. Kaznjenci, znanci iz prejšnjih let, so ga veselo pozdravljali. Kroutil je bil nekakšna avtoriteta; vsem je imponiral s svojo odkritostjo in z neko poštenostjo. Ko sta se dva prepirala o spornih stvareh, sta navadno zaključila: “Čakaj, kaj poreče Kroutil!” In kar je rekel Kroutil, je odločevalo. Dokaj sveta je videl in znal pripovedovati zanimive pripovedi s svojega potovanja. Neprestano bi ga bili poslušali. Kadar je odhajal, se je razprostrla otožnost po jetniški sobi, njegov prihod pa je vsem drag in mil, kakor prihod prvega škrjanca poljedelcu.

Nekoga dne je vstopil nadzornik v sobo. “Kroutil,” pravi, “odslej boste vi ordonanca pri gospodih zgoraj, pojdite takoj z menoj!” “Gospodje zgoraj” so bili tu jetniki, le da so bili malo vzvišenejši. “Vsak dan imate zato pol ure časa; pometete in pospravite ondi; veliko dela ne bo — dva časnika sta, imata tudi po osem mesecev kakor vi; obnašajte se svobodno in lahko boste kaj dobili od tega — gospoda pušita lepe smodke...”

Kroutil je bil tedaj ordonanca pri “gospodih časnikařjih...” Bilo je to v časih, ko je par nepredvidnih őrkov moglo češkega urednika izolirati na mnogo mesecev.

Dan za dnevom je potekal, tedno za tednom. Kroutil je pometal, pospravil in pušil lepe smodke. Časih sta se oba časnika začela z njim razgovarjati. Izpraševala sta ga o njegovem prejšnjem življenju, po vzrokih kazni in se čudila. Ta človek je bil navaden tat! In vendar je poznal načela časti in sam jih je čutil, sedemnajstič je bil že kaznovan — in vendar ni bil pokvarjen! Zasmil se jima je.

Prišla je zima, sneg, mraz, mračni, sivi dnevi so gledali v sobo skozi zamrežena okna, — žalosten čas za ljudi, ki niso imeli zveze s svetom.

“No, Kroutil,” je vprašal nekoga dne eden novinarjev, “vi ste tu že sedemnajstič őr zimo, ali vam je prav tako?”

“Kaj pa hočem, dragi gospod, ali naj mari zmrznem v snegu kakor vrabec? Saj sem tako-le zadovoljen.”

“Kaj pa, če bi se povrnil v pošteno življenje, ali bi vam to ne bilo všeč?” ga je vprašal drugi urednik.

“Veste, dragi gospod, z menoj je to jako težko. Zdaj dobim jaz sedemnajsto izpričevalo odtod,” in Kroutil se je v zadregi čehljal po pristrizjenih laseh, “in resnično ne vem, kdo bi mi kaj zaupal, razen pri nas v Královic malo češpelj in hrušk — in na te pozimi ni treba paziti... Moram se dati zapreti. Sicer pa to ni najhujše, samo ko se človek navadi,” je dostavil smehljaje in odhajal.

Polagoma je zima potekala; mali traven je bil tu.

Čas je hitel kakor voda. Čez dva dni bi bili morali Kroutil in časnikařja zapustiti kaznilnico.

“Kroutil,” je tega dne začel eden izmed urednikov, “veselo novico imam za vas. Službo dobiti!”

Kroutil je strmel. “Kje, dragi gospod, kje?”

“Pri našem listu. Majhno, lahko službo. Malo boste pometali po pisarnah in uredništvu, saj to vendar znate, kaj?”

“Kdaj pa bi tako-le lahko nastopil?” je vprašal Kroutil.

“Takoj, ko pojdemo odtod.”

“Toda, dragi gospod, ko pa to menda ne bo šlo. Takoj odtod me bodo menda poslali k nam, v Královice... veste... in Kroutil je pristavil besedo, ki mu ni hotela iz ust, s kretnjo z roko.

“Ah, po odgonu? Čakajte... dá, tako bo šlo. Sam pojdem na policijo, pa ostanete tu, dá. Torej sprejmete?”

“In kako rad!” in Kroutil je zardel od veselja.

Krasnega jutra so odšli iz kaznilnice. Odgon so srečno preklicali. Urednik je Kroutila takoj peljal s seboj. Prečudno! Kroutil je bil sedaj otožen; zdelo se je, da ga ta služba nič preveč ne veseli. Šla sta skozi pisarne, uredniške sobe, tiskarno, in Kroutil se je mračil čimdalje bolj. Niti sobica, katera mu je bila odkazana, ga ni razvedrila.

Urednik ga je gledal presenečen: “Česa pogrešate?”

“Nič, dragi gospod, vse to je lepo,” je odvrnil Kroutil melanholično...

Drugega dne zjutraj je prigrmel k uredniku.

“Dragi gospod, oprostite, jaz te službe ne sprejemem. In sicer samo iz ozira na drugega gospoda. Tu je toliko ljudi, toliko priložnosti, lahko se kaj izgubi — jaz sem si sicer svest samega sebe — toda če bi morda kdo pravil: “To je vzel Kroutil,” bi se temu lahko verjelo — in dragi gospod bi zastonj imel sramoto, da je mene protežiral. Jaz sem si svest samega sebe, prisegam, ali toliko ljudi je tu — nihče ne ve, kaj se lahko zgodi!...” je pripovedoval resno Kroutil.

“Ali, Kroutil,” ga je tešil urednik, “saj vam jaz verjamem in vas poznam!”

“Ne, dragi gospod, jaz ne morem te službe sprejeti — ne gre, sem že povedal... Vrh tega pa imam tudi že posel.”

“Pošten?” ga je prekinil urednik.

“Pošten,” je trdil Kroutil, “kradel ne bom nikoli več.”

“Upam, da boste mož beseda. Kroutil, kot časten človek. Žal mi je, da nočete, da bi vam pomagal; veseli me pa, da boste opustili tako ničvredno rokodelstvo.”

“Opustil ga bom, dragi gospod; prisegam, da ne bom več kradel. Bog vam vse povrní,” se je zahvaljeval Kroutil in odšel.

Izginil je iz Prage... Bilo je kimavec meseca. Urednik je čital referat, pripravljen za list: Iz sodne dvorane. Mehanično je čital — naenkrat je postal pozoren. Prečital je, zložil list in se otožno nasmehnil: “Presneti človek! Kradel ni, toda radi razžaljenja Njegova Veličanstva in motenja vere ima od večraj dve leti!...”

NEDRŽAVLJANI.

Washington, D. C., 16. avgusta. — Statistika delovnega departamenta izkazuje, da je v Zedinjenih državah 8 milijonov odraslih moških tujev in da znaša število v tujini rojenih oseb, ki nimajo ameriških državljanjskih pravic, 14 milijonov. Med prvimi osmimi milijoni jih je baje dva in pol milijona iz Avstrije in Nemčije.

Koliko izgubljenih glasov pri volitvah!

HAITI.

Na otoku Haiti vlada pred kratkim izvoljeni predsednik D'Artiguenave, ameriški admiral Caperton, in — beda. Predsednik je sestavil svoj ministrijski kabinet, in haiska zastava vihra na Fort Nationalu. V Port au Prince in Cap Haitien je baje mir; tam vihra ameriška zastava. Beda pa ne potrebuje nobene zastave; njeno gospodarstvo je kljub temu najmočnejše.

Admiral Caperton poroča, da trpi vsa dežela vsled nezadostne žetve in ker je industrija vsled revolucije oslabiljena. Morda je pa tudi malo drugače; morda ni beda posledica revolucije, ampak je bila revolucija posledica bede. To namreč ne bi bilo nič novega.

Ameriški “Rdeči križ” je poslal 1000 dolarjev in svojega zastopnika v Port au Prince. Ampak zdi se, da je tisoč dolarjev in zastopnik premalo za bedo, ki je po Capertonovih poročilih zelo velika. V nedeljo so našli na glavnem trgu neko žensko z otrokom, oba mrtva, nedvomno od lakote. Da stradajo cele družine po 48 ur, je baje že navadna reč. In stradanja ne bo konec, ako se ne začne kmalu z javnimi deli, da dobe ljudje zaslužka.

KAJ STORI RUSIJA?

Zastopnik berlinske “Vossische Zeitung” se je razgovarjal v mestu Chiasso v Švici z nekim zelo znanim ruskim veleindustrijalcem, ki je izjavil: “Revolucije v Rusiji ne bo, pač pa izvedejo velike liberalne preosnove. Sodijo, da Rusija z Nemčijo najbrže ne bo sklenila posebnega miru, pač pa izjavila svojim sedanjim zaveznikom, da je nadaljevanje vojne brez cilja. Moramo pričeti z mirnimi pogajanjimi. Rusi so pravi junaki, a brez orožja. Jasno je da se morata po vojni približati Nemčija in Rusija. Rusom je bolj kot kdaj na tem ležeče, da delajo skupno z nemško industrijo. Vsekakor se zdaj gradi železnica iz Arhangelska.”

To je eno mnenje, kateremu pa seveda nasprotujejo mnenja raznih drugih ljudi.

Mezde pri Bethlehem Steel Co. Vpričo množičnih se naročil v napravah Bethlehem Steel Co., kjer se izdeluje municija za zaveznike, se je družba končno odločila, da dovoli delavcem 10% povišanja plače. Istočasno pa so dospeli iz drugih industrijskih mest vesti, da se je tudi tam jeklarskim uslužbencem dovolilo zvišanje plače.—To dela strah pred štrajki.

Angleška registracija.

Angleška vlada ima sedaj vse podatke, tičeče se celokupnega prebivalstva v Veliki Britaniji. 27.000.000 vprašanih pol je izpolnjenih in podpisanih. Vsi inozemci, ki so se mudili v Angliji, so se morali tako registrirati kakor domači.

12.000 konj za Italijo. Zastopniki italijanske vlade so pričeli v sredo v East St. Louis, Ill., kupovati nadaljnjih 12.000 konj v vojne svrhe. Ti konji se morajo izbrati tekom 90 dni. Več kot 160.000 konj je bilo prodanih vojskujočim se narodom potom tukajšnjih kupčevalcev.

ELEMENTARNE NESREČE.

Abnormalno vreme, viharji, cikloni, povodnji so povzročili po raznih krajih Zedinjenih držav veliko škode. Mnogo ljudi je utonilo ali na drug način prišlo ob življenje, mnogo jih je brez strehe. Materijalne škode znašajo mnogo milijonov dolarjev. V raznih krajih se pokazalo, da so dobre varstvene naprave odvrgle velikansko škodo. Če bi imela solidarnost v človeški družbi pravo veljavo, bi se lahko še mnogo nesreč preprečilo.

Neposredna prehrana.

Brez slasti ali brez redne prebave ne more biti nobena prehrana. Sredstvo, ki vzbuja slast, pospešuje prebavo in urejuje izpraznitev, je neposredna prehrana. Vzemimo na primer Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, izdelek, ki izpolnjuje vse te pogoje. Izgotovljeno je iz rdečega vina, ki je ob sebi hranljivo. Vzbudilo bo prebavne organe k delu in bo jim dalo dovolj moči, izvrševati svoje delo brez vsakega velikega napora. Pri zapeki in boleznih zvezanih ali povzročenih od nje, daje mirno in popolno pomoč, kakor tudi v mnogih boleznih želodeca in droba, pri slabosti in nervoznosti.

V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 133—1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Revmatizem v mišicah in neuralgija zahtevajo Trinerjev liniment. Navadno uteši takoj bolečine. Cena 25 in 50c, po pošti 35 ali 60c.

MODERNA KNIGOVESNICA

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Do mi opravi! najsilnejše in najcenejše! Konzularne, starokrajske sodnijske in vojske zadeve. JAVNI NOTAR Kaker 207 Madison Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL moderno urejen salon NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis. Telefon 1199

POZORI! SLOVENC! POZORI! SALOON s modernim kegljščen

Bivši Martin Potokar place Sveže pivo v sodkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.—Postrežba točna in izborna.—Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporočata.

JAZBEC & OMAHEN 1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill

M. A. Weisskopf, M. D. Izkusen zdravnik. Urađuje od 12 A. M.—3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer neurađuje. Tel. Canal 476. 1801 So. Ashland ave. Tel. residence: Lawndale 8996.

Edini slovenski pogrebnik MARTIN BARETINČIĆ 324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

James F. Stepina, predsednik. Christian R. Waiteck, I. podpreds. Emanuel Beranek, II. podpreds. Adolf J. Krasa, blagajnik. AMERICAN STATE BANK 1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek... \$500,000.00 ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8 1/2 večera vse druge dneve pa do 5 1/2 popoldne. Prejemamo hranilne vloge in dajemo... 3% obresti letno. Pošljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne. Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico grebu in njenimi podružnicami. Pošljamo denar vojnim jetnikom v Srbijo, Rusijo, Anglijo in Francosko. Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je Narodna Tiskarna 2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. “PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni.

POZOR SLOVENSKE GOSTILNICE! Tukaj se Vam nudi prilika, da si pripravite domače pijače od tvrđke A. HORWAT. To pa radi tega, jaz ne plačujem dragih agentov ali “managerjev” opravljam sam vse posle. Moje tvrđka je prva in edina samostojna in domača carizna pijača iz Kranjskega: brinjevec, trojnovček, vovk. Pomnite, da so v resnici samo one pijače, ki nosijo na steklenici napis: “IMPORTEB”. Tudi ljudem iz kranjskih zelišč Grenko Vino in Kranjski čec (Bitters), to vrste pijače so najbolj zdravila, katerih jih je bilo še kdaj na trgu. Prodajam samo na preloženem. Pišite po cenik. A. HORWAT, 600 N. Chicago, St., JOLIA, Ill.

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka F. KERŽE CO., 2711 South Millard Avenue, CHICAGO, ILL. Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantiramo.

Splošna napaka.

Na tisoče ameriškega ljudstva trpi zaradi teškočah v drobu in najnavadnejša vzrok temu je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi deluje enoinisto napako, to je da se poslužuje kroglic in razne čistilne medicine, ne da bi se prej prepričali, dali so taka sredstva škodljiva ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzroča telesno slabost in bolečine, je škodljivo. Ako trpite zaradi človeka navadi na neprestano življenje v vrste medicine, je škodljivo. Ako trpite zaradi zapeki ali na kakih komplikacijah te teškoče, vzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokorilo prebavne organe. To sredstvo je TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO. Izdelano je iz rdečega vina in zdravilnih zelišč — laksativno, okrepjujoče in daje prijeten duh — ter je namenjeno v pomoč zoper sledeče teškoče: ZAPEKA, IN NJENE KOMPLIKACIJE, NEPREBAVNOST, VETROVI, BOLEČINE V DROBU, ŽELOČNE BOLEZNI, NERVOZNOST IN SLABOST. Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zvezi z zapeko in slabostjo. Vsled tega bi se moralo rabiti takoj, čim se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

JOS. TRINER izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill. Ako vas muči revmatizem ali neuralgične bolečine, poskusite Trinerjev liniment. To sredstvo takoj pomaga. Cena 25 in 50 centov. Po pošti 35 in 60 centov.